

POSTANOWIENIE

Dnia 18 grudnia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Kamil Zaradkiewicz

w sprawie z powództwa E. N., H. N. i S. N.

przeciwko (...) Bank S.A. z siedzibą w W.

o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 18 grudnia 2019 r.,

na skutek skargi kasacyjnej powodów

od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 28 lutego 2019 r., sygn. akt I ACa (...),

I. Na podstawie art. 267 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (dalej: TFUE) zwraca się do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z następującymi pytaniami:

„1. Czy art. 2, art. 4 ust. 3, art. 6 ust. 1 i 3 oraz art. 19 ust. 1 drugi akapit Traktatu o Unii Europejskiej (dalej: TUE) w związku z art. 47 ust. 1 i 2 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej (dalej: KPP) i z art. 267 akapit trzeci TFUE oraz art. 38 KPP i art. 7 ust. 1 i 2 dyrektywy Rady 93/13/EWG z 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej nr L 095, 21/04/1993 s. 0029 – 0034) należy interpretować w ten sposób, że jest sądem niezawisłym i bezstronnym oraz mającym odpowiednie kwalifikacje w rozumieniu prawa Unii Europejskiej, organ, w którym zasiada osoba powołana po raz pierwszy lub kolejny (do sądu wyższej instancji) do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego przez polityczny organ władzy wykonawczej państwa o totalitarnym, niedemokratycznym, komunistycznym systemie władzy („Rada Państwa Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej”) na wniosek ministra sprawiedliwości tego państwa, w szczególności z uwagi na 1) brak transparentności kryteriów powołania, 2) możliwość odwołania sędziego w każdym czasie, 3) brak udziału w procedurze nominacyjnej samorządu sędziowskiego ani 4)

odpowiednich organów władzy publicznej ukształtowanych w demokratycznych wyborach, co mogłoby podważyć zaufanie, jakie sądownictwo powinno budzić w społeczeństwie demokratycznym?

2. Czy znaczenie dla rozstrzygnięcia zagadnienia określonego w punkcie 1 ma okoliczność, że powołanie do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego na kolejnych stanowiskach (w sądach wyższej instancji) mogło nastąpić z powodu uznania odpowiedniego okresu (stażu) pracy oraz na podstawie oceny pracy na stanowisku, na które osoba ta została powołana co najmniej po raz pierwszy przez polityczne organy, o których mowa w punkcie 1 oraz na podstawie procedury w tym punkcie opisanej, co mogłoby podważyć zaufanie, jakie sądownictwo powinno budzić w społeczeństwie demokratycznym?

3. Czy znaczenie dla rozstrzygnięcia zagadnienia określonego w punkcie 1 ma okoliczność, że powołanie do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego na kolejnych stanowiskach (w sądach wyższej instancji, z wyjątkiem Sądu Najwyższego) nie było uzależnione od złożenia ślubowania sędziowskiego przestrzegania wartości społeczeństwa demokratycznego, a osoba powołana po raz pierwszy składała przyrzeczenie stania na straży ustroju politycznego państwa komunistycznego i tak zwanej „praworządności ludowej”, co mogłoby podważyć zaufanie, jakie sądownictwo powinno budzić w społeczeństwie demokratycznym?

4. Czy art. 2, art. 4 ust. 3, art. 6 ust. 1 i 3 oraz art. 19 ust. 1 drugi akapit TUE w związku z art. 47 ust. 1 i 2 KPP i z art. 267 akapit trzeci TFUE oraz art. 38 KPP i art. 7 ust. 1 i 2 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że jest sądem niezawisłym i bezstronnym oraz mającym odpowiednie kwalifikacje w rozumieniu prawa Unii Europejskiej organ, w którym zasiada osoba powołana po raz pierwszy lub kolejny (do sądu wyższej instancji) do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego z rażącym naruszeniem przepisów konstytucyjnych państwa członkowskiego Unii Europejskiej, z uwagi na niezgodne z konstytucją państwa członkowskiego obsadzenie organu wyłaniającego tę osobę jako kandydata powołanego następnie do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego (Krajowej Rady Sądownictwa), co zostało stwierdzone przez sąd konstytucyjny państwa członkowskiego Unii Europejskiej, a co w konsekwencji mogłoby podważyć zaufanie, jakie sądownictwo powinno budzić w społeczeństwie demokratycznym?

5. Czy art. 2, art. 4 ust. 3, art. 6 ust. 1 i 3 oraz art. 19 ust. 1 drugi akapit TUE w związku z art. 47 ust. 1 i 2 KPP i z art. 267 akapit trzeci TFUE oraz art. 38 KPP i art. 7 ust. 1 i 2 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że jest sądem niezawisłym i bezstronnym oraz mającym odpowiednie kwalifikacje w rozumieniu prawa Unii Europejskiej, organ, w

którym zasiada osoba powołana do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego po raz pierwszy lub kolejny (do sądu wyższej instancji) wyłoniona jako kandydat przedstawiony do powołania na ten urząd w postępowaniu przed organem oceniającym kandydatów (Krajową Radą Sądownictwa), jeżeli postępowanie to nie spełniało kryteriów jawności oraz transparentności reguł wyboru kandydatów, co mogłoby podważyć zaufanie, jakie sądownictwo powinno budzić w społeczeństwie demokratycznym?

6. Czy art. 19 ust. 1 akapit drugi, art. 2, art. 4 ust. 3 oraz art. 6 ust. 3 TUE w związku z art. 47 ust. 1 i 2 KPP, a także z art. 267 akapit trzeci TFUE oraz art. 38 KPP i art. 7 ust. 1 i 2 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że sąd ostatniej instancji państwa członkowskiego Unii Europejskiej (Sąd Najwyższy) dla zapewnienia skutecznej ochrony sądowej jako środka mającego na celu zapobieganie stałemu stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach zawieranych przez sprzedawców i dostawców z konsumentami, obowiązany jest dokonać z urzędu na każdym etapie postępowania oceny, czy:

a) spełnia kryteria niezawisłego i bezstronnego oraz mającego odpowiednie kwalifikacje w rozumieniu prawa Unii Europejskiej sąd, o którym mowa w punkcie 1 oraz w punkcie 4, bez względu na wpływ oceny kryteriów wskazanych w tych punktach na treść rozstrzygnięcia w zakresie stwierdzenia nieuczciwego charakteru warunku umownego, a ponadto,

b) postępowanie przed sądem, o którym mowa w punkcie 1 oraz w punkcie 4, jest ważne;

7. Czy art. 2, art. 6 ust. 1 i 3 oraz art. 19 ust. 1 drugi akapit TUE w związku z art. 47 ust. 1 i 2 KPP i z art. 267 akapit trzeci TFUE oraz z art. 38 KPP i art. 7 ust. 1 i 2 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że na przeszkodzie stwierdzeniu braku niezależności sądu lub niezawisłości sędziego w nim zasiadającego z powodu okoliczności, o których mowa w punktach 1-5, zgodnie z prawem Unii Europejskiej, mogą stać przepisy konstytucyjne państwa członkowskiego Unii Europejskiej dotyczące ustroju sądów lub powoływania sędziów uniemożliwiające ocenę skuteczności powołania sędziego?";

II. Na podstawie art. 105 § 1 Regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości Unii Europejskiej wnosi o zastosowanie trybu przyspieszonego;

III. Na podstawie art. 248 § 1 k.p.c. zwraca się do:

1) Krajowej Rady Sądownictwa, Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz do Ministra Sprawiedliwości o przedstawienie pozostających w dyspozycji tych organów dokumentów dotyczących przebiegu służby, w tym powołań, sędziów Sądu Apelacyjnego w (...): T. N., W. W. oraz G. M.;

2) Krajowej Rady Sądownictwa o przedstawienie dokumentów poświadczających:

a) skład Rady w zakresie objętym art. 187 ust. 1 pkt 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w terminach podjęcia uchwał o przedstawieniu Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej wymienionych w pkt 1 sędziów jako kandydatów do powołania na urząd sędziego,

b) kadencję członków Rady w dniu podejmowania uchwał, o których mowa w pkt 2a), będących sędziami, obejmujących listy poparcia tych sędziów jako kandydatów do Rady, a także pozostałych dokumentów dotyczących tych sędziów wchodzących w skład Rady, które dotyczą ich wyboru,

c) okresy urzędowania członków Rady będących sędziami przed wejściem w życie ustawy z dnia 6 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r., poz. 3);

IV. Na podstawie art. 177 § 1 pkt 3¹ k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. zawieszono postępowanie.

UZASADNIENIE

I. Przedmiot postępowania

1. Okoliczności faktyczne i prawne

1. Sąd Najwyższy powziął wątpliwości dotyczące wykładni wskazanych w niniejszych pytaniach prawnych (prejudycjalnych) przepisów prawa Unii Europejskiej rozpoznając skargę kasacyjną Powodów E. N., H. N. i S. N. od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 28 lutego 2019 r. sygn. akt I ACa (...).

2. Sprawa została wszczęta pozwem z 28 lutego 2017 r. (złożonym w Sądzie Okręgowym w Ś. 3 marca 2017 r.), w którym Powodowie E. N., H. N. oraz S. N., domagali się zasądzenia od Pozwanej (...) Bank S.A. z siedzibą w W. na Ich rzecz solidarnie kwoty 175.107,10 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, powołując się na fakt zawarcia w dniu 3 kwietnia 2008 r. umowy kredytu hipotecznego indeksowanego do waluty obcej (franków szwajcarskich - CHF), zarzucając abuzywność zawartego w umowie mechanizmu indeksacji kredytu, a także tzw. klauzuli pakietowego ubezpieczenia

na wypadek odmowy ustanowienia hipoteki przez trzy pierwsze miesiące kredytowania.

2) Orzeczenie sądów *meriti* (pierwszej i drugiej instancji)

3. Wyrokiem z 21 sierpnia 2018 r. Sąd Okręgowy w Ś. sygn. akt I C (...) w pkt 1 zasądził od Pozwanej na rzecz Powodów solidarnie kwotę 16.120,12 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 1 marca 2017 r. do dnia zapłaty, w pkt 2 oddalił dalej idące powództwo i w pkt 3 orzekł o kosztach postępowania. Sąd I instancji uznał za niedozwolone klauzule umowne postanowienia § 6 ust. 1 i § 10 ust. 3 spornej umowy kredytowej, które dawały bankowi możliwość określania kursu CHF w sposób dowolny. Sąd stwierdził, że raty kredytowe w wypadku umowy zawartej z Pozwaną winny być ustalane przy uwzględnieniu kursu średniego Narodowego Banku Polskiego, a nie w oparciu o dowolny kurs stosowany przez bank - kredytodawcę. W konsekwencji Sąd orzekł, że zapłacona przez Powodów kwota 16.120,12 zł jako świadczenie nienależne podlegała zwrotowi na Ich rzecz. Sąd Okręgowy nie podzielił natomiast stanowiska Powodów w zakresie niedozwolonego charakteru postanowień umowy kredytowej w pozostałej części.

4. Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 28 lutego 2019 r. sygn. akt I ACa (...) w pkt 1 oddalił apelacje stron i w pkt 2 orzekł o kosztach postępowania, dzieląc ustalenia faktyczne i ocenę prawną dokonaną przez sąd I instancji.

3) Skarga kasacyjna

5. Orzeczenie Sądu Apelacyjnego w (...) zostało zaskarżone skargą kasacyjną do Sądu Najwyższego przez Powodów w części, tj. obejmującej punkt 1 sentencji w zakresie, w którym Sąd Apelacyjny oddalił apelację Powodów oraz w zakresie punktu 2 w całości.

Skarżący zarzucili wyrokowi Sądu Apelacyjnego m.in. naruszenie art. 385¹ Kodeksu cywilnego poprzez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu przez Sąd, że abuzywność (niedozwolony charakter) postanowienia § 6 ust. 1 umowy kredytowej, dotyczącego definicji i sposobu sporządzania bankowej tabeli kursów walut, nie wpływa na skuteczność całego mechanizmu indeksacyjnego przewidzianego w umowie. W ocenie Skarżących zasadne było przyjęcie, że niedozwolony charakter postanowienia umowy kredytu udzielonego w złotych (PLN) i indeksowanego do waluty obcej, w którym określono zasady ustalania kursu tej waluty, prowadzi do wyeliminowania mechanizmu indeksacji z treści wiążącego strony stosunku prawnego.

Skarżący wnieśli o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w zaskarżonej części, tj. w zakresie, w jakim Sąd Apelacyjny oddalił apelację Powodów oraz co do kosztów postępowania apelacyjnego, oraz o przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania na podstawie art. 398¹⁵ § 1 Kodeksu postępowania cywilnego.

Powodowie w postępowaniu kasacyjnym w sprawie o sygn. akt V CSK 347/19 są reprezentowani przez radcę prawnego M. B.

6. Zaskarżony skargą kasacyjną wyrok Sądu Apelacyjnego w (...) został wydany w składzie: SSA T. N., SSA W. W. i SSA G. W.

7. Sędzia T. N. został powołany do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Apelacyjnego w (...) postanowieniem Prezydenta RP z dnia 23 stycznia 1998 r. Nr (...).

8. Sędzia W. W. został powołany do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Apelacyjnego w (...) postanowieniem Prezydenta RP z dnia 12 marca 2015 r. Nr (...).

9. Sędzia G. W. została powołana do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Apelacyjnego w (...) postanowieniem Prezydenta RP z dnia 16 kwietnia 2012 r. Nr (...).

10. Powołania z 2012 i 2015 r. były dokonane na podstawie wniosku (uchwały) Krajowej Rady Sądownictwa w składach uznanych przez Trybunał

Konstytucyjny za niezgodne z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej, o czym będzie mowa w dalszej części motywów niniejszych pytań.

11. Na tym tle i w związku ze składem Sądu Apelacyjnego rozpoznającym sprawę, w której podstawą prawną orzeczenia może być art. 385¹ § 1-3 Kodeksu cywilnego, stanowiący przepis implementujący art. 3 dyrektywy Rady 93/13/EWG z 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej nr L 095, 21/04/1993 s. 0029-0034), Sąd Najwyższy postanowił zwrócić się do Trybunału Sprawiedliwości z niniejszymi pytaniami prawnymi (prejudycjalnymi). W ocenie Sądu Najwyższego niezależnie od oceny merytorycznej w świetle orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości konieczne jest każdorazowo, a więc także w niniejszym postępowaniu, na niniejszym etapie, ustalenie z urzędu, czy osoby wydające wyrok podlegający kontroli kasacyjnej, spełniają kryteria konieczne dla uznania ich za osoby kształtujące sąd w rozumieniu prawa Unii.

II. Okoliczności prawne istotne w niniejszej sprawie

1. Przepisy prawa Unii

12. Na mocy art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG, „zarówno w interesie konsumentów, jak i konkurentów Państwa Członkowskie zapewnią stosowne i skuteczne środki mające na celu zapobieganie stałemu stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach zawieranych przez sprzedawców i dostawców z konsumentami”. Ponadto, zgodnie z ust. 2, tego przepisu, „środki określone w ust. 1 obejmują postanowienia, według których osoby i organizacje mające uzasadniony interes na mocy prawa krajowego, związany z ochroną konsumentów, będą mogły wszcząć postępowanie zgodnie z właściwym prawem krajowym przed sądami lub przed organami administracyjnymi mającymi odpowiednie kwalifikacje do decydowania, czy warunki umowy sporządzone do celów ogólnego wykorzystania są nieuczciwe; co umożliwi powyższym osobom i organizacjom

podjęcie stosownych i skutecznych środków w celu zapobieżenia stałemu stosowaniu takich warunków”. Oznacza to, że w świetle dyrektywy prawodawstwo państwa członkowskiego Unii ma zapewnić drogę sądową (lub przed organami administracyjnymi) dla rozstrzygnięcia tego, czy warunki umowy są nieuczciwe (abuzywne). W prawie polskim ustawodawca przewidział w tym zakresie drogę sądową. W konsekwencji, w razie przyznania konsumentowi drogi sądowej nie budzi wątpliwości, że sąd rozpoznający sprawę na podstawie dyrektywy 93/13/EWG oraz przepisów ją implementujących, powinien spełniać standardy unijne, ukształtowane w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości. Dyrektywa 93/13 zobowiązuje państwa członkowskie, co wynika z jej art. 7 ust. 1 w związku z jej motywem dwudziestym czwartym, do zapewnienia stosownych i skutecznych środków mających na celu zapobieganie stałemu stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach zawieranych przez sprzedawców i dostawców z konsumentami (wyrok z dnia 13 września 2018 r., Profi Credit Polska, C-176/17, EU:C:2018:711, pkt 40 i przytoczone tam orzecznictwo). W przypadku ustawowo unormowanej możliwości skorzystania z tych środków na drodze sądowej, organ rozpoznający sprawę, w tym zakresie dotyczącym jego składu, musi spełniać wymagania „Sądu” przewidziane w prawie Unii.

2. Zagadnienie w świetle postanowień traktatowych

13. Art. 2 Traktatu o Unii Europejskiej (dalej TUE) nakazuje poszanowanie praw i wolności podstawowych oraz zasad państwa prawnego, a także respektowanie w społeczeństwach Państw Członkowskich Unii zasad sprawiedliwości. Wartości te wymagają prawidłowych, sprawnych i efektywnych instytucji wymiaru sprawiedliwości, w ramach którego sędziowie nie podlegają presji ze strony jakichkolwiek innych organów - zarówno władzy wykonawczej i ustawodawczej, jak i innych organów władzy sądowniczej. Sąd powinien składać się z sędziów, którzy nie mogą obawiać się podważania ich statusu prawnego przez kogokolwiek – ani przez strony postępowań, ani przez inne organy władzy

publicznej. Zasada stabilności urzędu sędziego należy do rdzenia gwarancji jego niezawisłości i niezależności sądu, do którego jest powołany. Z art. 2 TUE wynika zatem funkcjonalnie nakaz wprowadzenia odpowiednich prawnych reguł gwarancyjnych dla sądów, które jako sprawując władzę sędziowską jako władze publiczne powinny mieć zapewnione skuteczne instrumenty jej realizacji.

14. Z art. 4 ust. 3 zasady lojalnej współpracy wynika, z jednej strony, wykonanie prawidłowe zobowiązań wynikających z prawa Unii przez Państwa Członkowskie, z drugiej zaś obowiązek respektowania zarówno przez władze tych państw, jak i organy Unii, w tym przez Trybunał Sprawiedliwości, zasady legalizmu, zakładającej konieczność niewkraczania w sferę nieprzekazanych Unii i jej organom kompetencji, które zgodnie z prawem Państwa Członkowskiego pozostają zastrzeżone wyłącznie dla jego organów konstytucyjnych. Podejmowanie aktów *ultra vires* przekracza ramy kompetencyjne organów Unii. Powinny one zatem powstrzymać się od jakichkolwiek działań, które naruszając zasadę lojalnej współpracy wykraczałyby poza przekazane im Traktatami kompetencje.

15. Art. 6 TUE pozwala na traktowanie zasad ustanowionych w Karcie Praw Podstawowych Unii w wewnętrznym porządku prawnym na równi z Traktatami, a zatem jako norm stanowiących wzorce kontroli zgodności przepisów ustawowych, w tym implementujących prawo Unii, z Traktatami jako umowami międzynarodowymi. Prawa i wolności zawarte w Karcie Praw Podstawowych, które pozostają tożsame z tymi, zagwarantowanymi w europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, takie, jak prawo do sądu, powinny być interpretowane z uwzględnieniem dorobku orzeczniczego Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Wykładnia tych postanowień Karty Praw Podstawowych w świetle art. 6 ust. 3 TUE powinna być dokonywana w zgodzie z wykładnią uwzględnianą w stosowaniu Konstytucji Państwa Członkowskiego, o ile ta obejmuje tożsame prawa jako prawa obywatelskie. Organy sądowe Państw Członkowskich oraz instytucje europejskie powinny dążyć do ujednoczenia zakresu ochrony wynikających, z jednej strony z Traktatów i Karty Praw Podstawowych, z drugiej - wartości i zasad konstytucyjnych, w tym ustrojowych, Państw Członkowskich.

16. Wyrażony w art. 19 ust. 1 TUE nakaz ustanowienia przez Państwa Członkowskie środków niezbędnych do zapewnienia skutecznej ochrony prawnej

w dziedzinach objętych prawem Unii wymaga stworzenia systemu sądownictwa, w tym sposobu powoływania sądów i obsadzania ich składów w sposób, który gwarantuje zapewnienie niezależności sądu i niezawisłości sędziego zgodnie ze standardami wynikającymi z orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości.

17. Przewidziany w art. 38 Karty Praw Podstawowych nakaz zapewnienia wysokiego poziomu ochrony konsumentów w politykach Unii oznacza w szczególności konieczność wykładni przepisów obowiązującego prawa Unii w taki sposób, który zapewni istnienie odpowiednich gwarancji, *inter alia* proceduralnych, w zakresie możliwości skutecznego dochodzenia ochrony zapewnionej w przepisach prawa Unii. Deklarowana w Karcie Praw Podstawowych ochrona wymaga istnienia standardu minimalnego, poniżej którego funkcja ochronna art. 38 Karty Praw Podstawowych byłaby wydrążona z treści. Wymaga to w tych przypadkach, w których przepisy prawa pochodnego Unii przewidują odpowiednią drogę odwoławczą do sądu, stworzenia odpowiednich ram ochrony proceduralnej i ustalenia minimalnego standardu tej ochrony. Tego również wymaga art. 47 Karty Praw Podstawowych, który nakazuje respektowanie prawa do skutecznego środka prawnego przed sądem, to jest do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony uprzednio na mocy ustawy. Standard w tym zakresie jest kształtowany przez orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości, przy czym dotychczasowe judykaty Trybunału, w tym z 19 listopada 2019 r. w połączonych sprawach C-585/18, C-624/18 i C-625/18, A.K. i in. przeciwko Sądowi Najwyższemu, w ocenie Sądu Najwyższego nie dają wystarczającej odpowiedzi na wątpliwości podjęte w niniejszych pytaniach prawnych (prejudycjalnych).

3. Orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości

18. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości, aby organ Państwa Członkowskiego Unii mógł być uznany za „sąd” w rozumieniu art. 19 ust. 1 akapit drugi Traktatu o Unii Europejskiej, konieczne jest spełnienie określonych kryteriów - podstawy prawnej działania organu, a także niezawisłości tego organu i osób

orzekających w nim jako sędziowie (wyrok Trybunału Sprawiedliwości z 27 lutego 2018 r., C-64/16, *Associação Sindical dos Juizes Portugueses p-ko Tribunal de Contas*, ECLI:EU:C:2018:117, pkt 38 i 42-43, wyrok z 25 lipca 2018 r., C-216/18, PPU, *LM*, ECLI:EU:C:2018:586, pkt 53). Konieczne jest również zagwarantowanie niezależności sądów względem władzy ustawodawczej i wykonawczej (zob. poza wyrokiem z 19 listopada 2019 r., w połączonych sprawach C-585/18, C-624/18 i C-625/18, ECLI:EU:C:2019:982, także wyrok Trybunału Sprawiedliwości z 10 listopada 2016 r., Półtorak, C-452/16 PPU, EU:C:2016:858, pkt 35).

19. Podstawowe znaczenie ma ustalenie, iż w świetle standardów wynikających z orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości, sąd mający ustawową podstawę prawną (art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE), a tym samym ustanowiony uprzednio na mocy ustawy (art. 47 akapit drugi KPP), to sąd, do którego sędziów powołuje się zgodnie z właściwymi przepisami zawartymi w prawie krajowym. Z wymagania tego wynika zasada, że sędzia musi być mianowany (powołany) zgodnie z prawem (wyrok z 23 stycznia 2018 r., T-639/16 P, *FV p. Radzie Unii Europejskiej*, ECLI:EU:T:2018:22, pkt 68, i powołane w tym wyroku orzeczenia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, wydane w zakresie dotyczącym standardów wynikających z art. 6 ust. 1 EKPC).

20. Ponadto obiektywna ocena niezależności polega na ustaleniu tego, czy niezależnie od indywidualnego zachowania sędziego, pewne weryfikowalne fakty dają podstawy do podejrzeń co do jego stronniczości. W tym zakresie nawet pozory mogą mieć znaczenie. W każdym przypadku stawką jest zaufanie, jakie w społeczeństwie demokratycznym sądy powinny budzić w jednostkach, poczynając od stron postępowania (zob. w szczególności orzeczenia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka: z 6 maja 2003 r. w sprawie *Kleyn i in. przeciwko Holandii*, CE:ECHR:2003:0506JUD003934398, § 191 i przytoczone tam orzecznictwo; a także z 6 listopada 2018 r. w sprawie *Ramos Nunes de Carvalho e Sa przeciwko Portugalii*, CE:ECHR:2018:1106JUD005539113, §§ 145, 147, 149 i przytoczone tam orzecznictwo).

21. W wyroku Trybunału Sprawiedliwości (Wielkiej Izby) z 19 listopada 2019 r., w sprawach połączonych C-585/18, C-624/18 i C-625/18,

ECLI:EU:C:2019:982, *inter alia* wskazano, że artykuł 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej i art. 9 ust. 1 dyrektywy Rady 2000/78/WE z 27 listopada 2000 r. ustanawiającej ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie temu, by spory dotyczące stosowania prawa Unii mogły należeć do wyłącznej właściwości organu niestanowiącego niezawisłego i bezstronnego sądu w rozumieniu pierwszego z tych przepisów. Do tej ostatniej sytuacji dochodzi wówczas, gdy obiektywne okoliczności, w jakich został utworzony dany organ, oraz jego cechy, a także sposób, w jaki zostali powołani jego członkowie, mogą wzbudzić w przekonaniu jednostek uzasadnione wątpliwości co do niezależności tego organu od czynników zewnętrznych, w szczególności od bezpośrednich lub pośrednich wpływów władzy ustawodawczej i wykonawczej, oraz jego neutralności względem ścierających się przed nim interesów, i prowadzić w ten sposób do braku przejawiania przez ten organ oznak niezawisłości lub bezstronności, co mogłoby podważyć zaufanie, jakie sadownictwo powinno budzić w jednostkach w społeczeństwie demokratycznym. Zgodnie ze stanowiskiem Trybunału, zobowiązuje to sąd odsyłający do odstąpienia od stosowania przepisu prawa krajowego zastrzegającego dla takiego organu właściwość do rozpoznania sporów w postępowaniu głównym, ażeby spory te mogły zostać rozpatrzone przez sąd, który spełnia wyżej wskazane wymogi niezawisłości i bezstronności i który byłby właściwy w danej dziedzinie, gdyby ów przepis nie stał temu na przeszkodzie.

22. W motywach powołanego wyroku Trybunał Sprawiedliwości zaznaczył w szczególności, że to do sądu odsyłającego (pytającego) należy ustalenie - na podstawie wszystkich okoliczności zarówno faktycznych, jak i prawnych, dotyczących okoliczności, w jakich zostali wybrani członkowie Krajowej Rady Sądownictwa, oraz sposobu, w jaki organ ten konkretnie wypełnia wyznaczoną mu rolę - czy organ, jakim jest Krajowa Rada Sądownictwa, daje wystarczające gwarancje niezależności od organów władzy ustawodawczej i wykonawczej (pkt 140 motywów orzeczenia z 19 listopada 2019 r., j.w.).

23. Mimo że orzeczenie prejudycjalne Trybunału Sprawiedliwości wywołuje skutki *inter partes*, to jednak wykładnia przepisów Unii Europejskiej dokonana przez

Trybunał Sprawiedliwości wiąże wszystkie inne sądy państw członkowskich Unii, i w tym znaczeniu wywołuje ono skutek *erga omnes*. Wynika to z zasady *acte éclairé* (zob. w szczególności wyrok Trybunału Sprawiedliwości z 29 lutego 1984 r., 77/83, *Srl-CILFIT* i inni oraz *Lanificio di Gavardo SpA* przeciwko *Ministero della sanita*, ECLI:EU:C:1984:91).

24. Jakkolwiek Trybunał Sprawiedliwości odniósł się do konkretnego kształtu ustawowego nominacji sędziowskich w polskim porządku prawnym *de lege lata*, to jednak w ocenie Sądu Najwyższego wynikają z niego wnioski i standardy o charakterze ogólnym, tj. generalnym i abstrakcyjnym. Z powyższego wyroku z 19 listopada 2019 r. w połączonych sprawach C-585/18, C-624/18 i C-625/18, ECLI:EU:C:2019:982, wynieść należy zatem, iż z treści art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej wynika kompetencja sądu krajowego do każdorazowej oceny i weryfikacji, na podstawie wszystkich okoliczności faktycznych i prawnych, tego, czy organ uczestniczący w procesie nominacyjnym sędziów daje wystarczające gwarancje niezależności od organów władzy ustawodawczej i wykonawczej. W konsekwencji wpływa to na okoliczności dotyczące oceny niezależności sądu z udziałem sędziów powołanych w określonym procesie nominacyjnym. Trybunał Sprawiedliwości wskazuje na konieczność uwzględniania w procesie nominacyjnym brać pod uwagę całokształtu czynników, które mogą wpływać na ocenę niezawisłości sędziego oraz niezależności sądu.

25. W konsekwencji jest możliwe, że każda wada w procesie nominacyjnym, ewentualnie także inna okoliczność faktyczna bądź prawna mogąca wpływać na ocenę niezależności (w tym np. powołanie sędziego przez władze komunistycznego państwa totalitarnego) powinna być przez Sąd Najwyższy brana każdorazowo pod uwagę i uwzględniana zarówno w zakresie orzekania o niezależności sądu i zasiadającego w składzie tego sądu sędziego.

26. Wątpliwości Sądu Najwyższego w świetle powyższego wyroku Trybunału Sprawiedliwości budzi wykładnia przepisów Unii, z uwagi na to, iż sędziowie polscy byli i są powoływani do pełnienia urzędu w zależności w co najmniej pięciu różnych procedurach nominacyjnych i z uwzględnieniem różnych okoliczności faktycznych i prawnych.

4. Prawo do sądu a skład sądu

27. Niniejsze pytania prejudycjalne dotyczą wykładni prawa Unii. W niniejszej sprawie prawo Unii ma zastosowanie w postępowaniu głównym, tj. zarówno w postępowaniach toczących się w toku rozpoznania instancyjnego (odpowiednio przed Sądami - Okręgowym i Apelacyjnym), jak też w postępowaniu kasacyjnym przed Sądem Najwyższym. Zgodnie art. 51 ust. 1 postanowienia Karty Praw Podstawowych mają zastosowanie do Państw Członkowskich wyłącznie w zakresie, w jakim stosują one prawo Unii. W niniejszej sprawie w postępowaniu głównym zastosowanie ma także inny przepis prawa Unii niż wyłącznie Karta. Sąd Najwyższy kieruje do Trybunału Sprawiedliwości wnioski o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym z uwagi na stwierdzenie, że rozstrzygnięcie przez Trybunał Sprawiedliwości na temat wykładni art. 7 ust. 1 i 2 dyrektywy jako aktu prawa Unii w związku ze wskazanymi w pytaniach prejudycjalnych aktami prawa pierwotnego oraz Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej jest niezbędne do wydania przez Sąd Najwyższy orzeczenia w postępowaniu głównym. Z tych względów w ocenie Sądu Najwyższego konieczne jest wystąpienie z niniejszymi pytaniami prawnymi już na etapie tzw. przedsądu, tj. oceny dopuszczalności przyjęcia skargi kasacyjnej do merytorycznego rozpoznania.

Zgodnie bowiem z utrwalonym orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości w celu zapewnienia pierwszeństwa prawa Unii funkcjonowanie tego systemu współpracy wymaga, by sąd krajowy miał swobodę zwrócenia się do Trybunału z każdym pytaniem prejudycjalnym, jakie uważa za niezbędne i to na każdym etapie postępowania (zob. zamiast wielu wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 22 czerwca 2010 r., w połączonych sprawach C-188/10 i C-189/10, Azezi Metki i Selim Abdeli, ECLI:EU:C:2010:206, pkt 57 i 58). Ustalenie prawidłowości obsady składu sądu zgodnie z kryteriami prawa Unii w zależności od odpowiedzi Trybunału Sprawiedliwości w niniejszej sprawie może wpływać na ocenę ważności postępowania, skuteczności wydanego w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym orzeczenia, a zatem wpływać na rozstrzygnięcie Sądu

Najwyższego, także w zakresie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (na etapie tzw. przedsądu).

28. W ocenie Sądu Najwyższego orzeczenie Trybunału Sprawiedliwości w tej kwestii jest niezbędne do wydania przez Sąd Najwyższy orzeczenia (zob. art. 267 akapit drugi TFUE) w zgodzie z prawem europejskim oraz wynikającymi z niego standardami niezależności sądu i niezawisłości sędziego. Chodzi o zagadnienia interpretacyjne, które ma ją generalne znaczenie dla jednolitego stosowania prawa Unii. Dotychczasowe orzecznictwo, w tym wyrok Trybunału Sprawiedliwości, wydaje się nie dostarczać wyjaśnień koniecznych w świetle ram prawnych w niniejszym postępowaniu, a także okoliczności faktycznych.

29. Orzeczenie Sądu Najwyższego jest wydawane wskutek złożenia skargi kasacyjnej będącej nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia. Orzeczenie Sądu Najwyższego nie podlega zaskarżeniu według prawa wewnętrznego, a brak jest dotychczas utrwalonego orzecznictwa dotyczącego rozpatrywanej kwestii, zaś wykładnia przepisu nie pozostawia uzasadnione w ocenie Sądu Najwyższego wątpliwości.

30. Standard bezstronności sądu i niezawisłości sędziego kształtuje również art. 45 ust 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Standard ten nie odbiega w ocenie Sądu Najwyższego od tego, który kształtuje orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości. Jednocześnie jednak Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej wyznacza ogólne zasady ustrojowe i normy kompetencyjne dotyczące nominacji sędziowskich i statusu sędziów oraz sądów polskich. Za wykluczeniem dopuszczalności weryfikacji statusu sędziego w świetle zagwarantowanego w art. 45 ust. 1 Konstytucji RP prawa do sądu, przemawia konstytucyjna zasada stabilności urzędu sędziego (zob. np. wyroki Trybunału Konstytucyjnego z: 4 października 2000 r., P 8/00; 15 stycznia 2009 r., sygn. K 45/07, OTK ZU Nr 1/A/2009, poz. 3; postanowienie Sądu Najwyższego z 23 maja 2013 r., II KRS 34/12, niepublikowane). Jej podstawę stanowi art. 175 ust. 1 Konstytucji RP. Jest to naczelną zasadą konstytucyjną, z której wynikają i są ściśle z nią związane zasady niezawisłości, nieusuwalności oraz nieprzenoszalności sędziów, a także - funkcjonalnie - również powiązana jest zasada niezależności sądów. Jej

ureczywistnieniu służy też konstytucyjny model powoływania sędziów, przewidziany w art. 179 Konstytucji RP. Zasada stabilności urzędu sędziego służy zapewnieniu sądom i sędziom zdolności do niezawisłego wymierzania sprawiedliwości (zob. też postanowienie Sądu Najwyższego z 23 maja 2013 r., sygn. akt II KRS 34/12, niepublikowane).

31. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej wyklucza jakiegokolwiek rozwiązanie w postaci sądowej „weryfikacji” powołań dokonanych na podstawie jej art. 179, w tym z wykorzystaniem istniejących instrumentów prawnych o charakterze procesowym. Sędzia, sprawując urząd, nie może być poddawany presji polegającej na próbach kwestionowania jego statusu ze strony kogokolwiek - ani stron, ani organów władzy publicznej, w tym również innych sędziów, w szczególności sprawujących funkcje organizacyjne i administracyjne w sądach. Zagrożenie naruszenia tej konstytucyjnej zasady wynika z możliwości podważania *in abstracto* (niezależnie od okoliczności faktycznych rozpoznawanej sprawy) statusu sędziego (tj. sposobu, w jaki został powołany, mimo zakazu wynikającego z Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej). Do tego samego skutku prowadzi także wnioskowanie o możliwości podważania niezależności sądu lub niezawisłości sędziego z powodu przebiegu procesu nominacyjnego sędziego zawsze, tj. niezależnie od okoliczności faktycznych sprawy, które w *in concreto* mogłyby świadczyć o braku bezstronności sędziego.

32. Takiej oceny - bez przeprowadzenia stosowanego postępowania dowodowego - dokonano w wyroku Sądu Najwyższego - Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z 5 grudnia 2019 r. w sprawie o sygn. akt III PO 7/18 (niepublikowanym). Wyrok ten został wydany przez Sąd Najwyższy jako sąd pytający wskutek odpowiedzi w wyroku Trybunału Sprawiedliwości z 19 listopada 2019 r. w połączonych sprawach C-585/18, C-624/18 i C-625/18, ECLI:EU:C:2019:982, na skierowane przez ten Sąd pytanie prejudycjalne. W odmiennym kierunku zmierza natomiast uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego - Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych z 8 stycznia 2020 r., sygn. akt I NOPZ 3/19, z której wynika konieczność oceny i wykazania, że brak niezależności Krajowej Rady Sądownictwa miał wpływ na treść tej uchwały lub jeżeli - uwzględniając konstytucyjny zakaz badania skuteczności aktu ustrojowego

powołania sędziego oraz wynikającego z niego stosunku ustrojowego - odwołujący się wykaże okoliczność określoną w pkt 125. Sąd Najwyższy w powyższej uchwale wskazał na niepodważalność powołania sędziego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

33. Orzeczenie Sądu Najwyższego doprowadziło do powstania dalszych wątpliwości w zakresie odnoszącym się do oceny kompetencji organów konstytucyjnych uczestniczących w procesie nominacyjnym sędziów. Przykładowo, postanowieniem z 11 grudnia 2019 r. Sąd Apelacyjny w Katowicach zwrócił się do Sądu Najwyższego o rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego następującej treści: „Czy udział Krajowej Rady Sądownictwa, której skład ukształtowano w wyniku wyboru przez Sejm RP piętnastu sędziów w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r., poz. 3 ze zm.) w procesie powołania sędziego będącego członkiem składu orzekającego stanowi samoistną i wystarczającą przesłankę do uznania, że skład sądu jest sprzeczny z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c.?” (sygn. akt V AGa 380/18, sygn. akt Sądu Najwyższego III CZP 94/19).

34. Powołując się na wyrok Trybunału Sprawiedliwości z 19 listopada 2019 r. w połączonych sprawach C-585/18, C-624/18 i C-625/18, ECLI:EU:C:2019:982 we wniosku do połączonych Izb Sądu Najwyższego - Cywilnej, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oraz Karnej (jednak bez udziału sędziów Sądu Najwyższego - Izb Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych oraz Dyscyplinarnej), w dniu 15 stycznia 2020 r. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego skierował pytanie prawne (w trybie abstrakcyjnym) do rozstrzygnięcia:

„Czy udział w składzie sądu powszechnego, sądu wojskowego lub Sądu Najwyższego osoby powołanej do pełnienia urzędu na stanowisku sędziowskim przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r., poz. 3 ze zm.), prowadzi do naruszenia art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.)

lub art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej i art. 19 ust. 1 Traktatu o Unii Europejskiej, wskutek czego, zależnie od rodzaju rozpoznawanej sprawy:

a) w postępowaniu karnym - osoba taka jest nieuprawniona do orzekania (art. 439 § 1 pkt 1 k.p.k.) albo zachodzi przypadek nienależytej obsady sądu (art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.);

b) w postępowaniu cywilnym - skład sądu z udziałem tak powołanej osoby jest sprzeczny z przepisami prawa (art. 379 pkt 4 k.p.c.)?”

W dniu sporządzenia motywów niniejszych pytań powyższe pytania Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego nie zostały rozpoznane.

35. Powyższy obraz dopełnia fakt, iż w polskim parlamencie 17 stycznia 2020 r. złożono projekt ustawy o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (druk Senatu X kadencji nr 50). W projekcie w art. 11 przewidziano w szczególności, że sędzia powołany na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa obecnie funkcjonującej „nie może wykonywać czynności wynikających z tego powołania”, a ponadto ma prawo złożyć oświadczenie o zrzeczeniu się urzędu, a gdyby tego nie uczynił, projekt uznaje, że niezrzeczenie się urzędu stanowi oczywistą i rażącą obrazę przepisów prawa, za którą sąd dyscyplinarny wymierza karę złożenie sędziego z urzędu. Projekt nie przewiduje innych opcji wyboru dla sędziego ani sankcji, co sędziemu nie stwarza żadnych innych możliwości decyzji, a sąd dyscyplinarny czyni związanym jedyną, najsurowszą znaną postępowaniu dyscyplinarnemu sankcją. Ponadto nie obejmuje to wyłącznie sędziów Sądu Najwyższego - Izby Dyscyplinarnej, których dotyczył wyrok Trybunału Sprawiedliwości z 19 listopada 2019 r. w połączonych sprawach C-585/18, C-624/18 i C-625/18, ECLI:EU:C:2019:982. W przypadku tych ostatnich sędziów projekt przewiduje, że orzeczenia wydane przez sądy z ich udziałem są nieważne (art. 12 ust. 2 projektu, co w prawodawstwie polskim dotychczas było zastrzeżone jedynie dla oceny skuteczności niemieckich sądów okupacyjnych w latach 1939-1945). Stosunek służbowy sędziów Sądu Najwyższego - Izby Dyscyplinarnej zgodnie z projektem ma wygasać *ex lege* (art. 15 ust. 2 projektu).

36. W uzasadnieniu projektu ustawy powołano się na wnioski, które wynikają z wyroku Trybunału Sprawiedliwości z 19 listopada 2019 r. w połączonych sprawach C-585/18, C-624/18 i C-625/18, ECLI:EU:C:2019:982. Jak wskazano

w motywach projektu ustawy „projekt zawiera jedynie zmiany najpilniejsze i niezbędne do prawidłowego wykonania wyroku TSUE”. W ocenie projektodawców orzeczenie to zatem zezwala, a przynajmniej otwiera drogę do usunięcia sędziów z urzędu wbrew konstytucyjnej zasadzie nieusuwalności sędziów. Dopuszczalności takiego rozwiązania autorzy projektu upatrują w tym, jakoby powołania tych sędziów (i asesorów sądowych) w liczbie co najmniej 543 osób, były sprzeczne z prawem Unii w świetle standardu wynikającego z powyższego wyroku Trybunału Sprawiedliwości. W ocenie Sądu Najwyższego rozwiązania te nie tylko nie wykonują - wbrew deklaracjom autorów projektu - powyższego wyroku Trybunału Sprawiedliwości, lecz pozostają w rażącej sprzeczności zarówno ze standardami orzecznictwa Trybunału, jak również z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej, co wynika z utrwalonego orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego.

37. Pytania powyższe Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego zostały skierowane, a projekt ustawy złożony już po wydaniu przez Naczelny Sąd Administracyjny postanowienia z 26 listopada 2019 r. sygn. akt I OZ 550/19, a zatem które także Sąd ten wydał po wydaniu wyroku Trybunału Sprawiedliwości z 19 listopada 2019 r. w połączonych sprawach C-585/18, C-624/18 i C-625/18, ECLI:EU:C:2019:982. W postanowieniu tym Naczelny Sąd Administracyjny odmówił wyłączenia sędziego wybranego jako kandydat przez aktualnie urzędującą Krajową Radę Sądownictwa z powołaniem zarzutów dotyczących sposobu wyboru tego sędziego. Sąd wskazał bowiem, że „przez akt powołania osoba staje się sędzią, czyli jest uprawniona do orzekania. Akt powołania jest aktem kształtującym status sędziego - osoba powołana przez Prezydenta RP jest uprawniona do orzekania w określonym sądzie”. Sąd powołał się przy tym na stanowisko wcześniejsze, wyrażone już w postanowieniu z 19 października 2007 r., sygn. akt I OSK 1543/07. Niedopuszczalność sądowej weryfikacji mandatu sędziowskiego - w odniesieniu do mandatu sędziego Trybunału Konstytucyjnego - podkreślał także Sąd Najwyższy - Izba Cywilna. Jak wskazano w postanowieniu tego Sądu z 5 listopada 2009 r., sygn. akt I CSK 16/09, „domaganie się istnienia prawa do wykonywania mandatu sędziego Trybunału Konstytucyjnego odnosi się do stosunku publicznoprawnego i nie ma cech realizacji prawa podmiotowego. Osobie dochodzącej takiego

żądania nie przysługuje zatem prawo do sądu w rozumieniu art. 45 ust. 1 i 77 ust. 2 Konstytucji”.

38. Co więcej, w dniu 24 października 2018 r. Naczelny Sąd Administracyjny postanowieniem w sprawie o sygn. II GW 35/18, oddalił wniosek skarżącego uchwały Krajowej Rady Sądownictwa w przedmiocie przedstawienia (nieprzedstawienia) wniosków o powołanie do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego w Izbie Cywilnej, który domagał się udzielenia przez Naczelny Sąd Administracyjny zabezpieczenia poprzez nakazanie powołanym sędziom powstrzymania się od podejmowania czynności w charakterze sędziego Izby Cywilnej Sądu Najwyższego. Naczelny Sąd Administracyjny zaznaczył bowiem, że „zaskarżona uchwała została wykonana, a w konsekwencji wniosek o udzielenie ochrony tymczasowej jest spóźniony. Wykonanie uchwały Krajowej Rady Sądownictwa z dnia 28 sierpnia 2018 r. nr 330/2018 niweczy cel zastosowania instytucji wstrzymania jej wykonania na podstawie art. 388 § 1 k.p.c.”.

39. Powyższe ustalenia dotyczące ustrojowej, konstytucyjnej pozycji sędziego i skutków aktu jego powołania potwierdza także postanowienie Naczelnego Sądu Administracyjnego z 23 sierpnia 2019 r., sygn. akt I OZ 712/19. W orzeczeniu tym Sąd m.in. stwierdził, że uprawnienia do orzekania w składach danego sądu administracyjnego wynikają z faktu otrzymania nominacji na określone stanowisko we wskazanym sądzie administracyjnym lub delegacji do orzekania w określonym sądzie: „przez akt powołania osoba staje się sędzią, czyli jest uprawniona do orzekania. Innymi słowy, akt powołania jest aktem kształtującym status sędziego - osoba powołana przez Prezydenta RP jest uprawniona do orzekania w określonym sądzie (por. wyr. TK z 15 stycznia 2009 r., K 45/2007, OTK-A 2009, nr 1, poz. 3, post. NSA z 19 października 2007 r., sygn. akt I OSK 1543/07, wyr. NSA z 26 września 2014 r., sygn. akt I OSK 636/14, wyr. NSA z 21 kwietnia 2015 r., sygn. akt I GSK 808/13, post. NSA z 24 czerwca 2008 r., sygn. akt I FSK 362/08, M. Haczkowska (red.), Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz 2014, R. Hauser, M. Wierzbowski (red.), Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi, Warszawa 2019 r., s. 1271, D. Dauter, A. Kabat, M. Niezgódka - Medek, Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Komentarz, Warszawa 2018 r., s. 883, K. Sobieralski,

Wznowienie postępowania sądowoadministracyjnego, Kraków 2003 r., s. 207, A. Jakubecki (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, opublikowano: Lex/el 2019). (...) Polski ustrojodawca przyjął (...) zasadę nominacji (system nominacji), a nie zasadę wybieralności sędziów. Nominacja na sędziego przez Prezydenta poprzedzona jest postępowaniem uregulowanym we właściwej ustawie dotyczącej danego rodzaju sądu oraz w ustawie o Krajowej Radzie Sądownictwa”.

40. Sąd przypomniał także stanowisko Trybunału Konstytucyjnego zawarte w wyroku z 24 października 2017 r., sygn. akt K 3/17 (OTK ZU A/2017, poz. 68). W którym Trybunał ten zauważył, że o ile w odniesieniu do pierwszego etapu procedury wyboru I Prezesa SN (wyłaniania kandydatów) Trybunał Konstytucyjny posiada częściową kognicję, ponieważ może orzekać o zgodności podstaw prawnych tego etapu procedowania z Konstytucją, o tyle drugi etap procedury, czyli akt działania Prezydenta RP, znajduje się - zgodnie z Konstytucją - poza kognicją Trybunału Konstytucyjnego i sądów. Ponadto w ocenie Trybunału Konstytucyjnego, żadna działalność właściwych organów władzy publicznej na etapie wyboru kandydatów, nie może wpływać na ważność dokonanego aktu powołania, który znajduje umocowanie bezpośrednio w Konstytucji. Na skuteczność powołania przez Prezydenta RP osoby I Prezesa SN nie mogą wpływać ani wady prawne przepisów obowiązujących na poziomie konstytucyjnym dotyczących wyboru kandydatów na I Prezesa SN przedstawianych Prezydentowi RP, ani błędy popełnione przez organ dokonujący wyłonienia kandydatów. W polskim ustawodawstwie nie ma procedury umożliwiającej wzruszenie lub kontrolowanie aktów wydanych w ramach wykonywania przez Prezydenta RP jego prerogatyw. Konstytucja nie tylko nie zawiera, ale też nie daje możliwości stworzenia takiej procedury na poziomie ustawowym.

41. W świetle powyższych rozważań ostatecznie Naczelny Sąd Administracyjny podkreślił, że „osoba, która została powołana przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Naczelnego Sądu Administracyjnego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, w skład której wchodzi piętnastu sędziów wybranych przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r.,

poz. 3 ze zm.), nie jest osobą nieuprawnioną”. Wniosek ten w ocenie Sądu Najwyższego dotyczy wszystkich osób powołanych zgodnie z wymaganiami Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej bez względu na ewentualne wady czy nieprawidłowości zawarte czy to w ustawach z uwagi na ich sprzeczność z aktami normatywnymi wyższej rangi (co wynika z orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego), czy też - tym bardziej - w samym procesie stosowania prawa.

42. Z kolei w uchwale pełnego składu Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego z 10 kwietnia 2019 r., sygn. akt II DSI 54/18, wskazano, że udział w składzie sądu osoby, która została powołana przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego w następstwie procedury zainicjowanej obwieszczeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej wydanym bez kontrasygnaty Prezesa Rady Ministrów oraz na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, ukształtowanej w zakresie udziału w niej sędziów w wyniku wyboru przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej piętnastu sędziów, w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r., poz. 3 ze zm.), nie narusza wynikającego z art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (Dz. U. z 1993 r., nr 61, poz. 284) prawa do rozpoznania sprawy przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą (...).

43. Jednocześnie pozostaje znamienne, że mimo orzeczenia o braku niezależności Sądu Najwyższego - Izby Dyscyplinarnej skład orzekający w sprawie w dniu 5 grudnia 2019 r. nie stwierdził, że osoby zasiadające w tej Izbie nie są sędziami. Jednak konsekwentnie Sąd Najwyższy – Izba Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w kolejnych orzeczeniach podtrzymuje stwierdzenie, zawarte w wyroku Sądu Najwyższego - Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z 5 grudnia 2019 r. w sprawie o sygn. akt III PO 7/18. Analogiczna ocena została dokonana w dwóch kolejnych sprawach rozpoznanych przez Sąd Najwyższy - Izbę Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 15 stycznia 2020 r. (sygn. akt III PO 8/18 oraz III PO 9/18). Oznacza to, iż w praktyce wytyczne i standard określony w wyroku Trybunału Sprawiedliwości z 19 listopada 2019 r. w połączonych sprawach C-585/18, C-624/18 i C-625/18, ECLI:EU:C:2019:982, jest kształtowany

jako tzw. abstrakcyjny, tj. nie wymagający wykazania związku między procedurą konkretnej nominacji sędziowskiej a jej ewentualny wpływem na ocenę rozpoznawanej określonej sprawy.

44. Z wyroku Trybunału Sprawiedliwości z 19 listopada 2019 r. w połączonych sprawach C-585/18, C-624/18 i C-625/18, ECLI:EU:C:2019:982, wynika nakaz stosowania tzw. testu niezależności sądu niezależnie od sposobu nominacji sędziowskiej istniejącej w Państwie Członkowskim. Test ten w ocenie Sądu Najwyższego kształtuje standard, który należy stosować niezależnie od czasu, w którym sędzia krajowy został nominowany na swoje stanowisko. Standard ten dotyczy możliwości oceny całej ścieżki kariery zawodowej sędziego, w tym w szczególności pierwszej i kolejnych nominacji, o ile mogą mieć one znaczenie określonej sprawie. W ocenie Sądu Najwyższego tego wymaga zaufanie, jakie w społeczeństwie demokratycznym sądy powinny budzić w jednostkach, poczynając od stron postępowania (zob. w szczególności orzeczenia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka: z 6 maja 2003 r. w sprawie *Kleyn i in.* przeciwko Holandii, CE:ECHR:2003:0506JUD003934398, § 191 i przytoczone tam orzecznictwo; a także z 6 listopada 2018 r. w sprawie *Ramos Nunes de Carvalho e Sa* przeciwko Portugalii, CE:ECHR:2018:1106JUD005539113, §§ 145, 147, 149 i przytoczone tam orzecznictwo). Jest tak w szczególności wówczas, gdy przepis Państwa Członkowskiego nie wprowadzają granic czasowych oceny i weryfikacji nominacji sędziowskich. Jednak w ocenie Sądu Najwyższego z wyroku Trybunału Sprawiedliwości z 19 listopada 2019 r. w połączonych sprawach C-585/18, C-624/18 i C-625/18, ECLI:EU:C:2019:982, nie wynika wprost wniosek o dopuszczalności kontroli niezależności *in abstracto*, tj. w oderwaniu od oceny wpływu procedury nominacyjnej konkretnego sędziego na jego orzekanie w konkretnej sprawie (nie zaś w ogólności), a także wniosek taki nie jest dopuszczalny, w świetle ustaleń co do standardów wynikających z orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego, na gruncie prawa polskiego. Tym niemniej działania organów władzy sądowniczej i sądów po wydaniu wyroku Trybunału Sprawiedliwości z 19 listopada 2019 r. prowadzą do wniosku o tym, że staje się on podstawą i źródłem takiego abstrakcyjnego wnioskowania i wykładni przepisów prawa Unii. To stało się w niniejszej sprawie bezpośrednią przyczyną wątpliwości

w niniejszej sprawie i zwrócenia się przez Sąd Najwyższy do Trybunału Sprawiedliwości z pytaniami. W ocenie Sądu Najwyższego przyjmowany w nowym orzecznictwie Sądu Najwyższego kierunek wykładni przepisów prawa Unii prowadzi do obejścia przepisów prawa polskiego - Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej – o niezawisłości sędziego od czynników sądowych oraz stron, zakazie podważania i sądowej weryfikacji powołań sędziowskich przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz o nieusuwalności sędziego poza trybem wskazanym w ustawie. W istocie podważa to wywodzoną z Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej inwestyturę sędziego (sędziowskie *votum*), a zatem jego władzę sądenia. Ten, którego inwestytura może zostać w każdym czasie podważona na podstawie niejasnych, ogólnikowych kryteriów oraz dowolnych ocen staje się w ten sposób sędzią zawisłym, dyspozycyjnym. Żaden sędzia nie może być wówczas pewny tego, czy jego inwestytura z powodu dowolnych okoliczności nie będzie mogła zostać przez inny sąd podważona.

45. Trybunał Sprawiedliwości dokonuje w świetle art. 51 Karty Praw Podstawowych, wykładni prawa Unii w granicach przyznanych kompetencji (wyrok z 15 listopada 2011 r. w sprawie C-256/11 *Dereci in.*, ECLI:EU:C:2011:734, pkt 71 i przytoczone tam orzecznictwo). Zasadniczo linia orzecznicza wywodząca się z wyroku Trybunału Sprawiedliwości z 9 marca 1978 r., *Simmenthal*, 106/77, EU:C:1978:49, ustanawia zasadę pierwszeństwa prawa unijnego oraz podkreśla rolę sądów i organów administracyjnych w zapewnianiu pełnej skuteczności prawa Unii Europejskiej. Wyrok Trybunału Sprawiedliwości w sprawie *Simmenthal* oraz ukształtowana na jego podstawie doktryna nakazują odstąpić od stosowania przepisów, a w szczególności nakładają obowiązek organów państwa do powstrzymania się od stosowania sprzecznych z prawem Unii przepisów prawa krajowego, co jest następstwem ustanowionej w wyroku *van Gend & Loos* (wyrok z dnia 5 lutego 1963 r., *van Gend & Loos*, 26/62, EU:C:1963:1) doktryny konstytucyjnej o skutku bezpośrednim. Wskazane powyżej zasada stabilności urzędu sędziego oraz ściśle z nią powiązane, przywołane powyżej zasady, w tym w szczególności niezawisłości sędziów, nie tylko nie stoją w sprzeczności z konstytucyjną zasadą prawa do sądu, lecz w istocie stanowią względem tego prawa podstawowego zasady instrumentalne (służebne), o którym mowa w art. 45

ust. 1 Konstytucji RP (zob. np. wyroki Trybunału Konstytucyjnego z: 27 marca 2013 r., sygn. K 27/12, OTK ZU nr 3/A/2013, poz. 29; 7 listopada 2013 r., sygn. K 31/12, OTK ZU nr 8/A/2013, poz. 121; także postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z 26 marca 2014 r., sygn. P 7/13, OTK ZU nr 3/A/2014, poz. 36).

46. Obowiązkiem sądu krajowego jest nadanie prawu krajowemu, które sąd ten ma zastosować, na tyle, na ile jest to możliwe, wykładni zgodnej z wymogami prawa Unii (wyroki Trybunału Sprawiedliwości z: 26 września 2000 r., C-262/97, *Engelbrecht*, ECLI:EU:C:2000:492, pkt 39; 27 października 2009 r., C-115/08, *Land Oberösterreich* przeciwko CEZ as., ECLI:EU:C:2009:660, pkt 138; 13 kwietnia 2010 r. w sprawie *Wall*, C-91/08, ECLI:EU:C:2010:182, pkt 70). Sąd krajowy nie może zatem ważnie stwierdzić, iż nie można dokonać wykładni przepisu prawa krajowego zgodnie z prawem Unii jedynie ze względu na to, że do tej pory niezmiennie interpretowano ten przepis w sposób niezgodny z tym prawem (zob. w szczególności wyroki: z 19 kwietnia 2016 r., DI, C-441/14, EU:C:2016:278, pkt 33, 34; a także z 6 listopada 2018 r., *Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften*, C-684/16, EU:C:2018:874, pkt 60).

47. Jednak Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej kształtuje nieprzekraczalne granice wykładni norm aktów niższej rangi niż sama Konstytucja, w tym umów międzynarodowych, a także dopuszczalnych ram kompetencji w zakresie stosowania prawa, w tym prawa europejskiego. Kompetencje konstytucyjnych organów władzy publicznej w analizowanym zakresie stanowią rozwiązania wykraczające poza zakres kontroli instytucji europejskich, składające się na tożsamość konstytucyjną, a zatem decydują o rdzeniu kompetencyjnym wynikającym z niepodzielnej suwerenności Państwa (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 24 listopada 2010 r., sygn. K 32/09, OTK ZU nr 9/A/2010, poz. 108). Sąd krajowy w zakresie stosowania i wykładni prawa Unii z uwzględnieniem wyroku Trybunału Sprawiedliwości z 19 listopada 2019 r. w połączonych sprawach C-585/18, C-624/18 i C-625/18, ECLI:EU:C:2019:982, jest zobligowany do uwzględnienia norm i zasad kompetencyjnych wynikających z Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Wykładnia prawa Unii w taki sposób, iżby pozwalało ono na trwałą eliminację inwestytury sędziowskiej, prowadzi do nieuchronnej kolizji tego prawa z Konstytucją Rzeczypospolitej. W ocenie Sądu

Najwyższego kwestia tej kolizji powinna być wzięta pod uwagę przez Trybunał Sprawiedliwości. Sąd Najwyższy zaznacza, iż w tym zakresie zostały także skierowane przez ten Sąd pytania prawne do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie o sygn. akt II CO 108/19, jednak dotychczas nie zostały rozpoznane.

48. Jednocześnie Sąd Najwyższy dostrzega, że w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości zaznacza się, że zasada skuteczności prawa Unii i poszanowanie prawa do skutecznej ochrony sądowej, zagwarantowane w art. 47 akapit pierwszy Karty Praw Podstawowych, zobowiązują sąd krajowy do niestosowania przepisu prawa krajowego lub jego jedynej wykładni, którą uważa on za zgodną z konstytucją krajową, jeżeli w ten sposób naruszyłby inne prawo podstawowe zagwarantowane przez prawo Unii (wyrok Trybunału Sprawiedliwości z 19 grudnia 2019 r., *Deutsche Umwelthilfe e.V.*, C-752/18, ECLI:EU:C:2019:1114). Oznacza to wprost nakaz ignorowania przez sąd krajowy sprzecznej ze standardem ukształtowanym w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości tzw. wykładni w zgodzie z Konstytucją. W niniejszej sprawie okoliczność ta może mieć istotne znaczenie dla oceny dopuszczalności dokonywania wpływu oceny nominacji sędziowskich na niezależność w rozpoznawaniu przez sędziów spraw w ogólności (*in abstracto*). Może jednak powodować kolizję standardów i wykładni - z jednej strony zgodnie z Konstytucją, z drugiej - ze standardem wynikającym z wyroku Trybunału Sprawiedliwości. To zaś może prowadzić do konieczności rozstrzygnięcia przez sąd krajowy o dopuszczalności uwzględniania wykładni Trybunału Sprawiedliwości wówczas, gdy Konstytucja zgodnie z prawem Państwa Członkowskiego stanowi dla sądów krajowych tego państwa najwyższej rangi akt normatywny w systemie prawa (tak art. 8 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej). Sąd krajowy obowiązany jest wówczas samodzielnie, stosując normy konstytucyjne, rozstrzygnąć dylemat tzw. podwójnej lojalności wynikający ze sprzeczności obu porządków prawnych - konstytucyjnego i unijnego.

5. Okoliczności faktyczne i prawne nominacji (powołań) sędziowskich w zawisłej sprawie

49. Wyrok Sądu Apelacyjnego, od którego wywiedziona została skarga kasacyjna w sprawie, został wydany przez skład sędziów Sądu Apelacyjnego - SSA T. N., SSA W. W. i SSA G. M.

50. Sędzia T. N. został powołany po raz pierwszy do pełnienia urzędu sędziego przez Radę Państwa Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (dalej także PRL) uchwałą z 9 marca 1978 r., następnie na stanowisko sędziego Sądu Wojewódzkiego przez Radę Państwa Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej uchwałą z 18 kwietnia 1984 r., zaś postanowieniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z 23 stycznia 1998 r. Nr S.P. 112-1-98 na stanowisko sędziego Sądu Apelacyjnego w (...).

51. Sędzia W. W. został powołany na stanowisko sędziego Sądu Apelacyjnego w (...) postanowieniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej nr 1130.4.2015 z 12 marca 2015 r. (Monitor Polski poz. 402).

52. Sędzia G. W. została powołana na stanowisko sędziego Sądu Apelacyjnego w (...) postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej nr 1130-5-2012 z 16 kwietnia 2012 r. (Monitor Polski poz. 345).

53. Sędziowie W. W. oraz G. W. - uczestniczący w składzie, który wydał wyrok podlegający kontroli kasacyjnej - zostali wybrani jako kandydaci na stanowiska sędziów Sądu Apelacyjnego przez Krajową Radę Sądownictwa, której skład był ukształtowany w sposób sprzeczny z wymaganiami konstytucyjnymi.

54. Sędzia T. N. został powołany na co najmniej pierwsze stanowisko przez komunistyczną Radę Państwa, a następnie przez Prezydenta RP na stanowisko sędziego Sądu Apelacyjnego w (...), na wniosek Krajowej Rady Państwa, której uchwały nie podlegały uzasadnieniu ani - w tamtym czasie - wbrew nakazowi konstytucyjnemu wynikającemu z późniejszego orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego – nie podlegały zaskarżeniu do sądu.

55. Powyższe okoliczności faktyczne i prawne w świetle standardu ukształtowanego w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości, o ile rozumieć je abstrakcyjnie, mogą *per se* podlegać ocenie w zakresie inwestytury w powyższym rozumieniu, tj. tego, czy osoby te mogą skutecznie wykonywać kompetencje orzecznicze, jakkolwiek *in concreto* z uwagi na treść powództwa i zarzutów w sprawie nie zostało wykazane, aby ich status i sposób powołania wpływały na orzekanie. Jednak z uwagi na treść orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości uwzględnianego w praktyce orzeczniczej Sądu Najwyższego oraz pytań prawnych innych sądów, a także wniosku Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, powołanych powyżej, *prima facie* należy uznać, że status sędziów w składzie który wydał orzeczenie podlegające kontroli kasacyjnej powinien być weryfikowany a niezależność ustalana *ex officio* i w oderwaniu od konkretnych okoliczności rozpoznawanej sprawy (zatem *in abstracto*). Sąd Najwyższy abstrahuje w tym miejscu od oceny tego, czy powołania wskazanych sędziów z uwagi na wskazane wady i wątpliwości co do trybu ich nominacji pozostają skuteczne na gruncie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

56. Sędzia N. należy do tej grupy orzekających sędziów, którzy przynajmniej po raz pierwszy byli powołani do pełnienia urzędu w okresie dyktatury komunistycznej. Konstytucja PRL z 1952 r. w brzmieniu ustalonym ustawą z dnia 10 lutego 1976 r. o zmianie Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. Nr 5, poz. 29), przewidywała, iż sędziowie byli powoływani i odwoływani przez Radę Państwa, a tryb powoływania i odwoływania sędziów określała ustawa (art. 50 Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w brzmieniu art. 1 pkt 28 ustawy zmieniającej). Ówczesne przepisy wprowadzały „barbarzyńską, z punktu widzenia niezawisłości, instytucję odwołania sędziego nie dającego rękojmi” (A. Rzepliński, *Sądownictwo w Polsce Ludowej*, Warszawa 1989, s. 41).

57. Ustawa z dnia 6 lutego 1928 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (tekst jednolity: Dz. U. z 1964 r., Nr 6, poz. 40 z późn. zm.), która w art. 53 stanowiła, że sędziów sądów powszechnych powołuje Rada Państwa na wniosek Ministra Sprawiedliwości. Zgodnie zaś z art. 55 § 1 ustawy, stosunek służbowy sędziego zawiązywał się z chwilą doręczenia urzędowego zawiadomienia

o powołaniu. Rada Państwa na wniosek Ministra Sprawiedliwości odwoływała sędziego, jeżeli - podobnie jak w przypadku sędziów Sądu Najwyższego - nie dawał on rękojmi należytego wykonywania obowiązków sędziego (art. 59 § 1 ustawy).

58. Obejmując stanowisko sędziego powołany przez komunistyczną Radę Państwa składał ślubowanie wobec prezesa właściwego sądu według przepisanej rotacji, zaś przechodząc na kolejne stanowisko ponownego ślubowania nie składał (art. 57). Rotę ślubowania ustalona została w dekreście z dnia 6 października 1948 r. o rocie ślubowania ministrów, funkcjonariuszów państwowych, sędziów i prokuratorów oraz funkcjonariuszów służby bezpieczeństwa publicznego (Dz. U. Nr 49, poz. 370). Zgodnie z art. 1 lit. C sędzia składał ślubowanie według następującej rotacji: „Ślubuję uroczyście na powierzonym mi stanowisku sędziego (...) przyczyniać się w moim zakresie działania ze wszystkich sił do ugruntowania wolności, niepodległości i potęgi demokratycznego Państwa Polskiego, któremu wierności zawsze dochowam; ochraniać i umacniać ład, oparty na społecznych, gospodarczych i politycznych zasadach ustrojowych Polski Ludowej; strzec niezłomnie przepisów prawa, mając wszystkich obywateli w równym poszanowaniu; umacniać poszanowanie prawa i wierność dla demokratycznego Państwa Polskiego; obowiązki mojego urzędu wypełniać gorliwie i sumiennie, sprawiedliwość wymierzać bezstronnie według mego sumienia i zgodnie z przepisami prawa, dochować tajemnicy służbowej, a w postępowaniu kierować się zasadami godności, uczciwości i sprawiedliwości społecznej”.

59. Ustawa z dnia 6 lutego 1928 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych w brzmieniu tekstu z 1964 r. i dalszych przepisów nowelizujących stanowiła w art. 2 lit. a), iż wymiar sprawiedliwości w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej miał za zadanie ochronę ustroju demokracji ludowej i jej rozwoju w kierunku socjalizmu. Sądy Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej miały też obowiązek całą swoją działalnością wychowywać obywateli w duchu wierności Polsce Ludowej, przestrzegania zasad praworządności ludowej, dyscypliny pracy i troski o mienie społeczne (art. 3).

60. Prawo o ustroju sądów powszechnych z 1928 r. zostało uchylone w art. 163 § 1 pkt 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. Prawo o ustroju sądów

powszechnych (Dz. U. Nr 31, poz. 137 z późn. zm.). Z kolei ustawa z 1985 r. w art. 1 § 1 stanowiła, że sądy powszechne sprawują wymiar sprawiedliwości w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, stojąc na straży praworządności ludowej. Zadania sądów PRL precyzowały art. 3 i 4 ustawy. Zgodnie z pierwszym z tych przepisów, zadaniem sądów powszechnych była ochrona porządku prawnego, a w szczególności: 1) politycznego i społeczno-gospodarczego ustroju Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, 2) własności społecznej, 3) praw i prawem chronionych interesów instytucji i przedsiębiorstw państwowych, spółdzielni oraz organizacji społecznych ludu pracującego, 4) osobistych, rodzinnych i majątkowych praw oraz prawem chronionych interesów obywateli. Z kolei art. 4 § 1 ustawy stanowił, że realizując wymiar sprawiedliwości, sądy powszechne powinny oddziaływać wychowawczo w zakresie przestrzegania zasad praworządności, sprawiedliwości społecznej, dyscypliny pracy, troski o mienie społeczne oraz zapobiegania naruszeniom prawa, zgodnie z zasadami i celami ustroju Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Ponadto, konkretyzując normę konstytucyjną, w art. 6 § 2 ustawa przewidywała, że sędziów powoływała i odwoływała Rada Państwa PRL na wniosek Ministra Sprawiedliwości, zaś w art. 8, iż sądy powszechne wydają wyroki w imieniu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Na stanowisko sędziego mogła być powołana jedynie osoba, która dawała rękojmię należytego wykonywania obowiązków sędziego w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (art. 53 pkt 2). Podobnie, jak na gruncie przepisów wcześniejszych, Rada Państwa PRL, na wniosek Ministra Sprawiedliwości, odwoływała sędziego, jeżeli nie dawał on rękojmi należytego wykonywania obowiązków sędziego. Przed złożeniem wniosku Minister Sprawiedliwości wysłuchiwał wyjaśnień sędziego, chyba że nie było to możliwe. Minister przedstawiał Radzie Państwa opinię kolegium sądu wojewódzkiego co do wniosku o odwołanie sędziego (art. 61). Sędzia tracił prawo do orzekania z chwilą zawiadomienia go o uchwale o odwołaniu.

61. Zgodnie z art. 59 § 1 ustawy z 1985 r., obejmując stanowisko sędziego składał wobec ministra sprawiedliwości komunistycznego państwa ślubowanie według następującej roty: „Ślubuję uroczyście na powierzonym mi stanowisku sędziego przyczyniać się w moim zakresie działania ze wszystkich sił do ugruntowania wolności, niepodległości i wszechstronnego rozwoju Polskiej

Rzeczypospolitej Ludowej, której wierności zawsze dochowam; stać na straży Jej politycznego, społecznego i gospodarczego ustroju, ochraniać zdobycze ludu pracującego, własność społeczną oraz prawa i prawem chronione interesy obywateli; strzec praworządności ludowej i umacniać świadomość prawną obywateli; obowiązki mojego urzędu wypełniać sumiennie, sprawiedliwość wymierzać bezstronnie według mego sumienia i zgodnie z przepisami prawa, dochować tajemnicy państwowej i służbowej, a w postępowaniu kierować się zasadami godności, uczciwości i sprawiedliwości społecznej”.

62. Przedstawiony sposób powołania sędziego oraz rozwiązania, dotyczące nadzoru oraz możliwości odwołania sędziego, nie były zgodne ze standardami obowiązującymi w demokratycznym państwie prawa ani w społeczeństwach demokratycznych. W szczególności praktycznie do końca 1989 r. powoływał i odwoływał sędziów niedemokratyczny polityczny organ władzy wykonawczej państwa o totalitarnym, niedemokratycznym, komunistycznym systemie władzy, jakim była Rada Państwa Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Taki tryb powołania niewątpliwie podważa zaufanie, jakie sądownictwo powinno budzić w społeczeństwie demokratycznym

63. Przepisy regulujące powoływanie i odwoływanie sędziów poza ścisłą zależnością od organów władzy wykonawczej państwa totalitarnego w szczególności nie wskazywały transparentnych kryteriów powołania, udziału w procedurze nominacyjnej samorządu sędziowskiego ani jakichkolwiek organów władzy publicznej ukształtowanych w demokratycznych wyborach. Przed 1989 r. sędzia mógł też należeć do partii politycznych, których istnienie i zakres działalności w państwie totalitarnym były ściśle reglamentowane.

64. W ocenie Sądu Najwyższego, zasady i wartości demokratycznego państwa prawa nie mogą służyć utrwalaniu, a tym bardziej usprawiedliwianiu skutków pozorów sprawiedliwości kształtowanych w państwie totalitarnym. Rozwiązania wprowadzone w prawie polskim po 1989 r. nie doprowadziły do ukształtowania skutecznych instrumentów weryfikacji ani nominacji sędziowskich w okresie komunistycznym, ani ewentualnych przypadków naruszenia i sprzeniewierzenia się przez sędziów zasadzie niezawisłości. Mimo

że w dniu 3 grudnia 1998 r. Sejm uchwalił ustawę o odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów, którzy w latach 1944-1989 sprzeniewierzyli się niezawisłości sędziowskiej (Dz. U. z 1999 r., Nr 1, poz. 1 z późn. zm.), to jednak w gruncie rzeczy pozostała ona w praktyce martwa. Tym samym po 1989 r. nie przeprowadzono nie tylko ogólnej weryfikacji powołań sędziowskich z okresu dyktatury komunistycznej, ale co do zasady nawet nie zweryfikowano powołań tych, którzy w sposób ewidentny w tamtym okresie sprzeniewierzyli się zasadzie niezawisłości sędziowskiej. Sąd Najwyższy zastrzega jednak, iż w okolicznościach niniejszej sprawy kwestia ta w odniesieniu do sędziego SSA N. nie była przedmiotem ustaleń, bowiem dalsze czynności mogą być podjęte po otrzymaniu odpowiedzi na niniejsze pytania prawne (prejudycjalne). Okoliczność dopuszczalności stosowania standardu niezależności *in abstracto* mogą prowadzić każdorazowo do wniosku o powstaniu co najmniej uzasadnionych wątpliwości w świetle standardu niezależności wywodzonego z wyroku Trybunału Sprawiedliwości z 19 listopada 2019 r. (j.w.) co do skuteczności nominacji, które wywodzone są z okresu dyktatury komunistycznej i jako takie nigdy nie były nawet potwierdzone jako mające moc prawną na podstawie przepisów konstytucyjnych i ustawowych uchwalanych począwszy od przekształceń ustrojowych w 1989 r.

Ocena dokonania *in abstracto* nie musi być bowiem dokonana na podstawie ustaleń dotyczących przebiegu kariery zawodowej i dorobku konkretnego sędziego uczestniczącego w składzie Sądu. Bez znaczenia dla tzw. testu niezależności według kryteriów generalnych pozostaje bowiem to, czy sędzia swoim zachowaniem sprzeniewierzył się nakazowi niezawisłości.

65. Sąd Najwyższy stoi na stanowisku, iż standardy demokratycznego państwa prawa nie mogą stać się - niezależnie od czasu, jaki upłynął od początku procesu przekształceń ustrojowych - swoistym „parawanem”, uniemożliwiającym ocenę okoliczności powołania, a tym bardziej sprawowania urzędu sędziego w sposób urągający elementarnym zasadom praworządnego państwa. Tymczasem ci sędziowie, którzy po raz pierwszy zostali powołani według powyższych zasad i wciąż orzekają, wywodzą z pierwszych lub kolejnych powołań sprzed 1989 r. inwestyturę po odzyskaniu przez Polskę suwerenności, mimo że zostali, tak jak

Sędzia N., ponownie powołani na inne, wyższe stanowisko służbowe po 1989 r. Wcześniejsze powołanie stanowiło również istotną, a nawet podstawową przesłankę powołań kolejnych. Jest tak z uwagi na fakt, iż kolejnych powołań wywodzony jest staż pracy, jak również dlatego, że na podstawie pracy na poprzednim stanowisku sędziowskim dokonywana była i jest ocena pracy sędziego, w tym jego dorobku orzeczniczego. Brak możliwości takiej oceny *in concreto* w ocenie Sądu Najwyższego w niniejszym składzie - niewątpliwie podważa zaufanie, jakie sądownictwo powinno budzić w społeczeństwie demokratycznym w stopniu dużo wyższym, niż ewentualne zarzuty, jakie na gruncie późniejszych przepisów, można stawiać sposobowi wyłaniania kandydatów i powoływania sędziów. Wątpliwości Sądu Najwyższego budzi natomiast dopuszczalność oceny w tym zakresie i z uwagi na stosowanie standardu niezależności sądu, dokonywanej *in abstracto*.

66. Krajowa Rada Sądownictwa powstała w dniu 29 grudnia 1989 r. na mocy ustawy z dnia 20 grudnia 1989 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa (Dz. U. Nr 73, poz. 435 z późn. zm.). Kadencja Rady trwała cztery lata, zaś szczegółowy sposób powoływania jej członków określał art. 6 ustawy. W skład Rady wchodziło: Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, Prezes Sądu Najwyższego kierujący pracami Izby Wojskowej Sądu Najwyższego, Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego, dwóch sędziów Sądu Najwyższego, sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego, dziewięciu (a od 10 sierpnia 1990 r. jedenastu) sędziów sądów powszechnych, sędzia sądu wojskowego, czterech posłów, dwóch senatorów, osoba wskazana przez Prezydenta Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej oraz Minister Sprawiedliwości (art. 4 ust. 1).

67. Kandydaty na stanowiska sędziów mogły być zgłaszane odpowiednio przez zgromadzenia ogólne sędziów Sądu Najwyższego, Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz zgromadzenia ogólne sędziów w sądach wojewódzkich w podwójnej liczbie w stosunku do nie obsadzonych stanowisk. Jedna kandydatura mogła być zgłoszona na stanowisko sędziego sądu rejonowego lub w razie braku innych odpowiednich kandydatów (art. 3 ust. 1). Ustawą z dnia 15 maja 1993 r. o zmianie ustaw - Prawo o ustroju sądów powszechnych, o prokuraturze,

o Sądzie Najwyższym, o Trybunale Konstytucyjnym, o Krajowej Radzie Sądownictwa i o powołaniu sądów apelacyjnych (Dz. U. Nr 47, poz. 213) zmieniono art. 3 ustawy o KRS poprzez dodanie nowego ust. 1¹. Przepis ten przewidywał, że wnioski w sprawie kandydatur na stanowiska sędziów sądów powszechnych, zgłaszane przez organy sądów, były przekazywane do Krajowej Rady Sądownictwa za pośrednictwem Ministra Sprawiedliwości, który mógł wyrazić swoją opinię o kandydatach. Kompetencje i skład Rady następnie normowała Konstytucja z 1997 r. oraz kolejne ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa.

68. Ani Konstytucja RP, ani ustawa o Krajowej Radzie Sądownictwa, nie określały kryteriów wyboru kandydatów na stanowiska sędziowskie, nie wskazywały zasad funkcjonowania Rady w zakresie procedowania nad kandydaturami, ani nie przewidywały drogi odwoławczej do sądu od uchwał podejmowanych w zakresie wyboru kandydatów. Ani zatem ówczesne przyjmowane rozwiązania prawne, ani praktyka funkcjonowania Rady nie dają podstaw do stwierdzenia, iż jej działalność spełniała kryteria transparentności oceny kandydatur na stanowiska sędziowskie ani jawności procedowania. Co więcej, uchwały Rady do 2007 r. nie były uzasadnione, a także nie przysługiwała od nich droga odwoławcza do sądu. Do dziś nie są dostępne publicznie dane o powołaniach sędziów (w tym uchwały o powołaniu członków - sędziów), treść podejmowanych uchwał o przedstawieniu (zaopiniowaniu) kandydatów do pełnienia urzędu Prezydentowi Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, a następnie Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej, ani oceny i kryteria, którymi Rada kierowała się podejmując uchwały o przedstawieniu Prezydentowi kandydatów na stanowiska sędziowskie. Nie są publicznie dostępne protokoły posiedzeń Rady, w/w uchwały, wyniki głosowań ani nawet - co szczególnie istotne - powołania dokonane na podstawie tych uchwał na stanowiska sędziowskie przez Prezydenta PRL, a następnie przez Prezydenta RP. W szczególności brak publicznie dostępnych jakichkolwiek dokumentów, które umożliwiałyby weryfikację ani ustalenie okoliczności, faktu złożenia wniosków o wybór kandydatów, czy też ustalenie kryteriów, jakimi kierowała się Krajowa Rada Sądownictwa podejmując decyzję o wyborze kandydatów na urząd sędziego. Przykładowo, uchwałą z 1993 r. (uchwała KRS Nr 58/93 z 17 listopada 1993 r.) została odrzucona kandydatura obecnego sędziego Trybunału Sprawiedliwości

prof. Marka Safjana, któremu nie przysługiwała droga odwoławcza do sądu ani nie mógł poznać motywów decyzji Rady, której uchwała nie podlegała uzasadnieniu.

69. Uchwalona w dniu 27 lipca 2001 r. kolejna ustawa o Krajowej Radzie Sądownictwa dopiero wskutek dalszych zmian wprowadzała tryb odwoławczy od uchwał Rady w sprawach indywidualnych. W ocenie Sądu Najwyższego praktyka funkcjonowania Krajowej Rady Sądownictwa po 2007 r. uległa istotnej jakościowej zmianie w porównaniu z okresem wcześniejszym. Jednak do wejścia w życie ustawy nowelizującej z 12 lutego 2009 r. (Dz.U. Nr 54, poz. 440), tj. do dnia 17 kwietnia 2009 r. uchwały dotyczące wyboru kandydatów na stanowiska sędziowskie nie podlegały zaskarżeniu do sądu. Zasadą rozpoznawania wniosków kandydatów na stanowiska sędziowskie był brak jawności (brak publicznej dostępności) posiedzeń Rady. Niejednokrotnie stosowana była praktyka, zgodnie z którą kandydatury zaopiniowane przez Radę negatywnie i nieprzedstawione do powołania Prezydentowi RP nie były w treści uzasadnienia uchwały prezentowane według tych samych zasad co kandydatury zaopiniowane pozytywnie i do powołania przedstawione. Zdarzało się, że uchwała ograniczała się jedynie do wskazania, iż kandydaci negatywnie zaopiniowani i nieprzedstawieni „nie byli lepsi” ani „bardziej odpowiedni” od tych, których Rada wybrała, lub, że „uwzględniając łącznie wszystkie przesłanki i kryteria związane z powołaniem na stanowisko sędziego kandydat pozytywnie zaopiniowany i wskazany do powołania „spełnia je w wyższym stopniu”. Uchwała nie zawierała nie tylko szczegółowej prezentacji negatywnie zaopiniowanych kandydatur, ale także ważenia i oceny kryteriów, którymi Rada się kierowała przy negatywnym zaopiniowaniu w porównaniu z kandydaturami zaopiniowanych pozytywnie.

70. Jednak w okolicznościach niniejszej sprawy kluczowe znaczenie dla oceny niezawisłości sędziego oraz niezależności sądu z udziałem osoby powołanej do pełnienia urzędu w okresie od 2000 do 2018 r. ma okoliczność niezgodności z Konstytucją RP składów Krajowej Rady Sądownictwa stwierdzona w wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 20 czerwca 2017 r., sygn. K 5/17. W wyroku tym Trybunał uznał m.in. niezgodność z art. 187 ust. 3 Konstytucji RP przepisu art. 13 ust. 3 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa (Dz. U.

z 2016 r. poz. 976 z późn. zm.) rozumianego w ten sposób, że kadencja członków Krajowej Rady Sądownictwa wybieranych spośród sędziów sądów powszechnych ma charakter indywidualny. W konsekwencji niezgodne z konstytucyjnym standardem wynikającym z art. 187 Konstytucji RP okazały się składy Krajowej Rady Sądownictwa poczynawszy od 2000 r. aż do czasu jej rozwiązania (wygaszenia) na mocy ustawy wykonującej wyrok Trybunału Konstytucyjnego. Z powodu nieprawidłowości wyboru - jako dokonywanego na indywidualne kadencje - większości członków Krajowej Rady Sądownictwa, uchwały Rady podjęte w niekonstytucyjnym składzie, bo z udziałem sędziów nieuprawnionych, skoro zostały one wybrane na indywidualne kadencje, w świetle kolejnych ustaw o Krajowej Radzie Sądownictwa są nieważne z uwagi na brak *quorum* Rady (tak wprost art. 12 ust. 3 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa, tekst jednolity: Dz. U. z 2010 r., Nr 11, poz. 67, art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa, Dz. U. z 2019 r., poz. 84). Oznacza to, że stan prawny powstały i oceniany w świetle wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 20 czerwca 2017 r., sygn. akt K 5/17, wpływa na konieczność oceny skuteczności powołań sędziów w okresie od 14 lutego 2000 r. do 6 marca 2018 r., tj. w okresie funkcjonowania Krajowej Rady Sądownictwa w niekonstytucyjnych składach, bowiem obejmujących sędziów - członków Rady wybranych na tzw. indywidualne kadencje. Z powodu niekonstytucyjności składów ustawodawca przerwał kadencję Rady w 2018 r.

71. Powyższe okoliczności faktyczne i prawne nominacji na stanowiska sędziowskie, w okresie PRL, a także w szczególności w okresie od 14 lutego 2000 r. do 6 marca 2018 r., tj. w okresie funkcjonowania Krajowej Rady Sądownictwa w niekonstytucyjnych składach, na gruncie standardu niezależności rozumianego *in abstracto*, powinny być każdorazowo brane pod uwagę i oceniane jako mogące rzutować na niezależność sądu oraz niezawisłość sędziego uczestniczącego w składzie tego sądu niezależne od ich znaczenia dla oceny taktycznej i prawnej w konkretnej rozpoznawanej sprawie. Okoliczności te, brane pod uwagę łącznie (zgodnie ze wskazaniem zawartym w wyroku Trybunału Sprawiedliwości z 19 listopada 2019 r. w połączonych sprawach C-585/18, C-624/18 i C-625/18, ECLI:EU:C:2019:982), w ocenie Sądu Najwyższego

niewątpliwie mogą podważać zaufanie, jakie sądownictwo powinno budzić w społeczeństwie demokratycznym i powinny być brane pod uwagę w świetle standardów ukształtowanych w w/w wyroku Trybunału Sprawiedliwości zgodnie ze wskazanymi tam ogólnymi kryteriami oceny niezawisłości sędziego i niezależności sądu - w zakresie dotyczącym tego, w jaki sposób kandydat na stanowisko sędziowskie był wyłaniany w procesie nominacyjnym, tj. w postępowaniu przed Krajową Radą Sądownictwa, a w przypadku sędziów powołanych po raz pierwszy w okresie dyktatury komunistycznej - także z uwzględnieniem tych okoliczności.

72. Z drugiej jednak strony sposób wyłaniania kandydatów na stanowiska sędziowskie nie może prowadzić do trwałego - jak już wskazano - pozbawienia albo ograniczenia, poprzez swoiste „zamrożenie” władzy sądenia inwestytury osób powołanych przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na stanowisko sędziego. Po pierwsze, w rozumieniu art. 177 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej sądem jest organ władzy publicznej składający się z sędziów powołanych w trybie przewidzianym w art. 179 Konstytucji, a zatem przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej wskutek przedstawienia mu wniosku przez Krajową Radę Sądownictwa (ukonstituowanej na podstawie art. 187 ust. 1 i 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej). Tak ukształtowany sąd nie może podlegać ani być narażony na permanentne zarzuty zmierzające do jego „weryfikacji” z uwagi na mniejszej lub większej kategorii wady lub uchybienia stwierdzone w procesie poprzedzającym powołanie przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Odmienna ocena prowadziłaby do możliwości nie tylko kwestionowania inwestytury sędziów w niemal wszystkich postępowaniach przed polskimi sądami w przyszłości, ale również do wznawiania postępowań, które zakończone zostały prawomocnymi orzeczeniami. Zgodnie bowiem z art. 401 pkt 1 Kodeksu postępowania cywilnego, można żądać wznawienia postępowania z powodu nieważności, jeżeli w składzie sądu uczestniczyła osoba nieuprawniona albo jeżeli orzekał sędzia wyłączony z mocy ustawy, a strona przed uprawomocnieniem się wyroku nie mogła domagać się wyłączenia. Zastosowanie tego przepisu wchodziłoby w rachubę w przypadku uznania, iż każda osoba powołana na stanowisko sędziowskie podlegać może ocenie jako „nieuprawniona” w sytuacji, gdy okoliczności prawne i faktyczne jej nominacji mogłoby skutkować uznaniem, iż nie spełnia ona kryteriów

niezawisłości w wystarczającym zakresie, tj. według obiektywnego postrzegania przez odbiorców, co mogłoby podważyć zaufanie, jakie sądownictwo powinno budzić w jednostkach w społeczeństwie demokratycznym. Oznaczałoby to w konsekwencji, iż wznowienia można by żądać w odniesieniu do postępowań zakończonych wydaniem prawomocnych orzeczeń w okresie ostatnich 10 lat (zob. art. 408 k.p.c.). Powyższy kierunek wykładni potwierdza uznający zasadność weryfikacji *in abstracto*, to jest w oderwaniu od wpływu procesu nominacyjnego na postępowanie i orzekanie sądu w konkretnej sprawie i z uwagi na jej okoliczności, wyrok Sądu Najwyższego - Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z 5 grudnia 2019 r., w sprawie o sygn. akt III PO 7/18, w której Sąd ten zwrócił się z pytaniem prejudycjalnym, na które Trybunał Sprawiedliwości udzielił odpowiedzi w wyroku z 19 listopada 2019 r. w połączonych sprawach C-585/18, C-624/18 i C-625/18, ECLI:EU:C:2019:982.

73. Ponadto, zważywszy pytania i wątpliwości oraz możliwość zastosowania *in abstracto*, tj. bez oceny istnienia związku relewantnego między okolicznościami rozpoznawanej sprawy a procesem nominacyjnym sędziego, ogólnych kryteriów i wskazówek co do wykładni prawa Unii ustalonych w wyroku z 19 listopada 2019 r. w połączonych sprawach C-585/18, C-624/18 i C-625/18, ECLI:EU:C:2019:982, możliwe jest zastosowanie art. 379 pkt 4 Kodeksu postępowania cywilnego, zgodnie z którym nieważność postępowania, brana przez sąd drugiej instancji oraz Sąd Najwyższy pod rozważę z urzędu, zachodzi *inter alia* wówczas, jeżeli skład sądu orzekającego był sprzeczny z przepisami prawa. Jako taki, to jest jako sprzeczny z przepisami prawa, w razie wykładni odnoszącej się do okoliczności nominacyjnych *in abstracto* i wad w procedurze nominacyjnej mogących wywoływać uzasadnione wątpliwości, *prima facie* można uznać - wbrew ugruntowanemu stanowisku doktryny i orzecznictwa sprzed wyroku Trybunału Sprawiedliwości z 19 listopada 2019 r. - także skład, w którym zasiadają sędziowie powołani na podstawie uchwał Krajowej Rady Sądownictwa w niekonstytucyjnym składzie, jak również - choćby na wcześniejszych etapach kariery sędziowskiej - na podstawie stanowiących pozór prawa, legalności i praworządności aktów komunistycznego reżimu, które nigdy nie podlegały sanacji jako takie w okresie po 1989 r.

74. Powyższe wątpliwości *prima facie* zdawałoby się rozstrzygać wskazanie przez Trybunał Sprawiedliwości, że ocena powinna być dokonywana na podstawie wszystkich okoliczności zarówno faktycznych, jak i prawnych, a ponadto z uwzględnieniem nakazu neutralności sądu względem ścierających się interesów, tym niemniej powyższa praktyka nie potwierdza takiego kierunku orzeczniczego. W ocenie Sądu Najwyższego wynika to z braku dokonania przez trybunał sprawiedliwości w dotychczasowym orzecznictwie jednoznacznej oceny co do nieścistości stosowania przez sąd oceniający kryteriów o charakterze wyłącznie generalnym, a bez konieczności ustalenia ich wpływu na wykonywanie czynności w konkretnej, indywidualnej sprawie. To zaś w ocenie Sądu Najwyższego w niniejszej sprawie obliuguje do zwrócenia się do Trybunału Sprawiedliwości z pytaniami w niniejszej sprawie, których celem jest ustalenie, czy kształtowany na podstawie ogólnych wskazań Trybunału w wyroku z 19 listopada 2019 r. w połączonych sprawach C-585/18, C-624/18 i C-625/18, ECLI:EU:C:2019:982, kierunek interpretacyjny prawa Unii jest prawidłowy. W razie pozytywnej odpowiedzi w ocenie Sądu Najwyższego taka wykładnia prawa Unii stwarza realne niebezpieczeństwo sprzeczności i naruszenia zasad i wartości wynikających z Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, w tym prawa do sądu oraz służących jego realizacji ustrojowych gwarancji statusu sędziego.

1. Stanowisko Sądu Najwyższego co do odpowiedzi, jakiej należałoby udzielić na postawione pytania prejudycjalne

75. W ocenie Sądu Najwyższego odpowiedź na przedstawione pytania prejudycjalne powinna uwzględniać konstytucyjny status powołań sędziowskich oraz precyzować wykładnię prawa Unii, iż okoliczności faktyczne i prawne nominacji sędziego na każdym etapie postępowania sądowego powinny podlegać badaniu pod kątem stwierdzenia niezależności sądu i niezawisłości sędziego w taki sposób, iż nie podważając konstytucyjnych uprawnień organów władzy publicznej państwa członkowskiego Unii sąd rozpoznający sprawę obowiązany jest

każdorazowo uwzględnić ocenę ewentualnego wpływu sposobu nominacji sędziego oraz wpływu i skutków okoliczności faktycznych i prawnych nominacji na bezstronność sędziego w konkretnej sprawie. Nie oznacza to natomiast dopuszczalności na gruncie prawa Unii abstrakcyjnej weryfikacji i oceny niezależności sądu lub prawidłowości nominacji sędziowskiej, bowiem prowadziłoby to do niedopuszczalnego podważenia konstytucyjnego statusu sędziego ani podważania jego inwestytury, w tym prowadząc do możliwości obejścia przepisów o nieusuwalności sędziego, jeżeli kwestie te są normowane w Państwie Członkowskim Unii w sposób wystarczający i wyczerpujący w konstytucji tego Państwa. Ocena powyższa nie może w szczególności abstrahować od okoliczności powołania sędziego w czasach dyktatury komunistycznej na zajmowane obecnie lub poprzednio stanowisko sędziowskie, jeżeli miałyby to wpływ na rozpoznawaną sprawę. Natomiast w ocenie Sądu Najwyższego kwestia ustalenia, czy i w jaki sposób nominacja sędziowska została dokonana z ewentualnym rażącym naruszeniem wymagań konstytucyjnych, nie jest objęta standardem prawa Unii i należy do właściwych organów Państwa Członkowskiego, o ile w ogóle ocenę taką dopuszcza. Jedynie w zakresie stwierdzenia niezależności w okolicznościach konkretnej sprawy i w związku z jej rozpoznaniem, co uniemożliwiłoby zachowanie bezstronności przez sąd, możliwa jest także ocena postępowań czy skuteczności orzeczeń wydawanych przez sąd z udziałem sędziego w związku z okolicznościami jego powołania. Stanowisko takie jest zbieżne z wyrokiem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie z 12 marca 2019 r., *Guðmundur Andri Ástráðsson przeciwko Islandii*, (skarga nr 26374/18)(§ 120). Niezgodność z art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, a tym samym również art. 47 Karty Praw Podstawowych, może być stwierdzona jedynie wówczas, gdy istnieją w prawie wewnętrznym Państwa Członkowskiego odpowiednie przepisy, przewidujące możliwość oraz tryb weryfikacji wyboru lub powołania sędziego, na podstawie których możliwe jest stwierdzenie wadliwości takiego wyboru lub powołania. Ocena w tym zakresie wykracza jednak wówczas poza zakres samodzielnego stosowania prawa Unii. W prawie polskim przepisy przewidujące możliwość oraz odpowiedni tryb weryfikacji wyboru lub powołania sędziego, na podstawie których możliwe jest stwierdzenie wadliwości takiego

wyboru lub powołania, nie istnieją i w świetle utrwalonego dorobku orzeczniczego Trybunału Konstytucyjnego należy stwierdzić, iż podobne unormowania służące możliwości weryfikacji wyboru kandydata na sędziego przez Krajową Radę Sądownictwa po jego powołaniu, a także powołań jako prerogatywy Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej są niedopuszczalne. W wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 5 czerwca 2012 r., sygn. K 18/09, wskazano, że art. 179 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej jest „normą kompletną, jeśli chodzi o określenie kompetencji Prezydenta w zakresie powoływania sędziów, gdyż zostały w nim uregulowane wszystkie niezbędne elementy procedury nominacyjnej”. Realizacja przez Prezydenta jego kompetencji „może być dookreślona w ustawach, jednakże pod warunkiem zachowania wyrażonej w art. 8 ust. 1 Konstytucji zasady nadrzędności Konstytucji”. Za nieprzekraczalne ramy ustawowej regulacji procedury powoływania sędziów przez Prezydenta Trybunał Konstytucyjny uznał „istotę prezydenckiej prerogatywy w zakresie powoływania sędziów” (sygn. K 18/09; stanowisko to było powoływane także w późniejszych orzeczeniach Trybunału).

76. Na gruncie prawa polskiego wyłączona jest przede wszystkim kontrola aktu powołania sędziego przez organy władzy publicznej. Kontrola taka byłaby dopuszczalna jedynie wówczas, gdyby przewidywała ją Konstytucja“ (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 24 października 2017 r., sygn. K 3/17, OTK ZU poz. 68/A/2017). W ustawodawstwie polskim nie istnieje – nieprzypadkowo – jakkolwiek procedura, która umożliwiłaby wzruszenie albo kontrolę aktów wydanych w ramach wykonywania przez Prezydenta RP jego prerogatyw. Zdaniem Trybunału Konstytucyjnego „Konstytucja nie tylko nie zawiera, ale też nie daje możliwości stworzenia takiej procedury na poziomie ustawowym” (sygn. K 3/17; podobnie wyrok z 11 września 2017 r., sygn. K 10/17).

77. Trybunał Konstytucyjny podkreśla ponadto, że „Wzruszenie aktów indywidualnych lub wznowienie postępowania nie jest dopuszczalne, jeżeli prowadziłoby do powstania skutków niezgodnych z Konstytucją. Z tych względów nie ma konstytucyjnych podstaw do wznawiania postępowań prowadzonych w celu obsadzenia stanowisk sędziowskich. Osoby, których kandydatury zostały odrzucone przy zastosowaniu kryteriów oceny określonych na podstawie

zakwestionowanego przepisu ustawowego, będą miały możliwość ponownego ubiegania się o wolne stanowiska sędziowskie na zasadach określonych w przepisach, które powinny zostać ustanowione po wejściu w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego” (wyrok z 29 listopada 2007 r., sygn. SK 43/06, OTK ZU nr 10/A/2007, poz. 130). Podobne wnioski wynikają z analizy treści wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 27 maja 2008 r., sygn. SK 57/06. (OTK ZU nr 4/A/2008, poz. 63). Trybunał podkreślił przy tym, że wyłączenie możliwości wznawiania postępowań wynika z konieczności „zapewnienia stabilności funkcjonowania Krajowej Rady Sądownictwa, a także innych organów państwowych uczestniczących w procedurze powołania na stanowiska sędziów. Skarżący oraz (ewentualnie) inni zainteresowani, będą mieli możliwość ponownego ubiegania się o wolne stanowiska sędziowskie, na zasadach określonych w przepisach, zmodyfikowanych w następstwie niniejszego wyroku, a więc z uwzględnieniem możliwości odwołania się od uchwały KRS, rozstrzygającej o nieprzedstawieniu ich kandydatury do pełnienia urzędu sędziowskiego Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej”. Tożsamy pogląd o braku możliwości wzruszenia prerogatyw w przypadku wad na wcześniejszych etapach procedury wyraził Trybunał Konstytucyjny również w późniejszym orzecznictwie (zob. w szczególności wyrok TK z 24 października 2017 r., K 3/17, OTK ZU poz. 68/A/2017).

78. W Rzeczypospolitej Polskiej ewentualne podważenie wyboru kandydata na stanowisko sędziego dokonanego uchwałą Krajowej Rady Sądownictwa jest teoretycznie możliwe wyłącznie w razie stwierdzenia niezgodności z Konstytucją Rzeczypospolitej przepisów ustawy stanowiących podstawę działania Krajowej Rady Sądownictwa, jednak Trybunał Konstytucyjny jako jedyny organ władzy sądowniczej może w świetle Konstytucji dokonać ustalenia skutków stwierdzonej niezgodności hierarchicznej norm (niekonstytucyjności). W praktyce jednak Trybunał Konstytucyjny określając skutki swoich orzeczeń o niezgodności z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej przepisów ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa stwierdzał niedopuszczalność wznawiania postępowań dotyczących nominacji sędziowskich. Trybunał Konstytucyjny uznaje bowiem, że stwierdzenie niekonstytucyjności ustawy nie uzasadnia kwestionowania legalności aktów

powołania sędziów wydanych po przeprowadzeniu postępowania przy zastosowaniu kryteriów oceny określonych na podstawie niekonstytucyjnego przepisu. Za taką oceną skutków orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego przemawia również - jak podkreśla Trybunał - konieczność zapewnienia stabilności prawomocnych orzeczeń sądowych, a także zasada zaufania jednostki do państwa i prawa, nakazująca ochronę sytuacji osób powołanych na stanowiska sędziowskie na podstawie dotychczasowych przepisów (tak np. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 29 listopada 2007 r., sygn. SK 43/06, OTK ZU nr 10/A/2007, poz. 130; zob. też wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 27 maja 2008 r., sygn. SK 57/06, OTK ZU nr 4/A/2008, poz. 63).

Powyższe ustalenia nie wykluczają natomiast oceny *in concreto* niezależności sądu z udziałem powołania sędziego lub jego wyboru jako kandydata na etapie postępowania przed Krajową Radą Sądownictwa, o czym była mowa powyżej. Co więcej, z uwagi na konieczność respektowania konstytucyjnej zasady stabilności urzędu sędziego jedynie do chwili jego powołania przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej dopuszczalne jest ewentualne wznowienie postępowania przed Krajową Radą Sądownictwa w przypadku ujawnienia się nowych okoliczności (art. 45 ust. 1 ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa, zob. np. M. Niezgódka-Medek, *Komentarz do art. 45 ustawy*, pkt 1.2, (w:) też, R. Pęk, *Krajowa Rada Sądownictwa. Komentarz*, Warszawa 2013).

IV. Uwagi uzupełniające w świetle uchwały Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2020 r.

79. Po wydaniu niniejszego postanowienia o skierowaniu do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej pytań prejudycjalnych Sąd Najwyższy wydał w dniu 23 stycznia 2020 r. uchwałę w składzie połączonych Izb – Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, Karnej oraz Cywilnej, jednak z wyłączeniem sędziego uczestniczącego w niniejszym składzie, jako że sprawa jest „bezpośrednio go dotycząca”. Podobnie orzeczono z urzędu i powołując się na skutek z mocy prawa wobec sześciorga innych sędziów Sądu Najwyższego zasiadających w Izbie

Cywilnej z uwagi na okoliczności ich nominacji uznając, że „rozstrzygnięcie (...) wniosku Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego dotyczy tych sędziów bezpośrednio co stanowi ustawową przesłankę wyłączenia zgodnie z zasadą *nemo iudex in causa sua*” (postanowienie w składzie 3 sędziów z 17 stycznia 2020 r., sygn. akt BSA I-4110-1/20).

Jednocześnie 20 stycznia 2020 r. (przed doręczeniem powyższego postanowienia o wyłączeniu z rozpoznawania sprawy z wniosku Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego) Sąd w niniejszym składzie wydał postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia (w aktach sprawy) nakazujące pominięcie przepisów ustawowych oraz praktyk, w tym w szczególności czynności procesowych Sądu Najwyższego, wynikających z prawa krajowego, które uniemożliwiłyby zwrócenie się z pytaniami prawnymi do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, a w konsekwencji uzyskanie odpowiedzi oraz jej uwzględnienie przez Sąd pytający. Sąd Najwyższy przypomniał w tym zakresie bogate orzecznictwo Trybunału dające podstawę do takiego pominięcia (w tym poprzez zawieszenie stosowania przepisów prawa krajowego).

Z powodu podjęcia wskazanej uchwały z 23 stycznia 2020 r. w ocenie Sądu Najwyższego uzasadnienie niniejszych pytań prawnych wymagało wskazania dodatkowo istotnych faktów oraz okoliczności prawnych, które miały miejsce po wydaniu postanowienia o skierowaniu pytań prawnych, co czyni poniżej, niezależnie od faktu braku pisemnych motywów samej uchwały.

80. W uchwale z 23 stycznia 2020 r. Sąd Najwyższy w niepełnym składzie Izb oraz bez udziału składów Izb Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych oraz Izby Dyscyplinarnej, które wydały uchwały pozostające w istocie w sprzeczności z dokonaną w uchwale z 23 stycznia 2020 r. wykładnią, stwierdził m.in., że:

1) sprzeczność składu sądu z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. zachodzi także wtedy, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r.

o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 3), a także wtedy, gdy

2) w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego w sądzie powszechnym albo wojskowym na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 3).

W tym ostatnim przypadku, tj. składu sądu powszechnego albo wojskowego, wskazano, iż o nieważności postępowania można mówić wówczas, jeżeli wadliwość procesu powoływania prowadzi, w konkretnych okolicznościach, do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Sąd Najwyższy zastosował zatem w tym przypadku wskazania wynikające z tzw. testu niezależności wskazanego w wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej odwołując się do konieczności dokonania każdorazowo oceny *in concreto*, tj. w zakresie wpływu sposobu nominacji sędziego na możliwość jego udziału w składzie sądu. Jest tak, mimo że prawo polskie nie unormowało tego, w jaki sposób oceniać status składu sądu poddanego negatywnemu testowi niezależności. Należy uznać, że przyjęte rozwiązanie w skutkach zastosowania przepisu art. 379 pkt 4 k.p.c. jest zbliżone do skutków udziału w składzie osoby będącej sędzią wyłączonym w sprawie z mocy prawa (*iudex inhabilis*, art. 48 k.p.c.), które także objęte są regulacją tego przepisu.

81. Z kolei w odniesieniu do składów Sądu Najwyższego uchwała z 23 stycznia 2020 r. odwołuje się do testu obejmującego ocenę ich niezależności *in abstracto*, tj. w oderwaniu od wpływu sposobu nominacji na ocenę konkretnej rozpoznawanej sprawy. Składy trzech połączonych Izb w powyższej uchwale nie wskazały bowiem, odmiennie niż dokonano tego w przypadku sądów powszechnych i wojskowych, że przypadku składów Sądu Najwyższego należy dokonywać oceny „w konkretnych okolicznościach”. To zaś budzi istotne zastrzeżenia Sądu Najwyższego w niniejszej sprawie zarówno z perspektywy

prawa Unii, jak i Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, o czym była mowa powyżej. Ponadto przyjęte w uchwale z 20 stycznia 2020 r. kryterium oceny *in abstracto* w ocenie Sądu Najwyższego w niniejszym składzie narusza kryterium „legitymacji funkcjonalnej” sędziego, którą ten zdobywa dzięki pracy według najwyższych standardów, z poszanowaniem norm etycznych. Z uwagi na „automatyzm” oceny niezależności nie pozwala bowiem na jej uzależnienie od postawy sędziego, jego dorobku i orzekania. Tymczasem tę istotną postać legitymacji nieprzypadkowo odróżnia się od tzw. legitymacji pierwotnej, którą stanowi powołanie sędziego w zgodzie z konstytucją i prawem danego państwa (zob. Rada Konsultacyjna Sędziów Europejskich (CCJE), Opinia Nr 18 (2015), *Stanowisko sądownictwa i jego związek z innymi organami władz państwowych we współczesnej demokracji*, Londyn 2015, pkt 16 i 17). Sama ocena legitymacji pierwotnej nie może unicestwiać czy trwale ograniczać legitymacji funkcjonalnej.

82. Sąd Najwyższy w powyższej uchwale uznał też, że przyjęta wykładnia art. 379 pkt 4 k.p.c. nie ma zastosowania do orzeczeń wydanych przez sądy przed dniem jej podjęcia oraz do orzeczeń, które zostaną wydane w toczących się w tym dniu postępowaniach (także na podstawie Kodeksu postępowania karnego) przed danym składem sądu. Oznacza to z jednej strony, że uchwała nie obejmuje także niniejszego postanowienia o przedstawieniu pytań prawnych (prejudycjalnych) będącego w polskim porządku prawnym orzeczeniem. Z drugiej jednak strony z takiego rozgraniczenia skutków czasowych uchwały wynika, że jakiegokolwiek czynności orzecznicze w niniejszej sprawie po wydaniu rozstrzygnięcia przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej niezależnie od jego treści mogą być, i to niejako „automatycznie”, od tego momentu uznane jako objęte nieważnością toczącego się postępowania. Ponadto w uchwale wskazano, że ograniczenie czasowe nie dotyczy orzeczeń wydanych z udziałem sędziów Izby Dyscyplinarnej utworzonej w Sądzie Najwyższym na podstawie ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. z 2018 r., poz. 5 ze zm.) bez względu na datę wydania tych orzeczeń.

83. Wprowadzenie czasowego rozdziału co do skuteczności orzeczeń i ważności postępowań w składzie sądu z udziałem osoby powołanej na urząd

sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw, a zatem także zawsze w niniejszej sprawie, oznacza rażące naruszenie prawa Unii, wynikającego z niego umocowania sądu do zastosowania zasad i wykładni wynikających z orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Ani prawo Unii, ani prawo polskie nie przyznaje sądowi umocowania do różnicowania skutków prawnych orzeczeń innych sądów w zależności od czasu ich wydania – przed i po podjęciu uchwały. Jest to w ocenie Sądu Najwyższego w niniejszym składzie niedopuszczalna, bowiem nieuzasadniona i nadmierna ingerencja w sferę prawa do sądu, którego ograniczenie powinno wynikać z ustawy i pozostawać w zgodzie z testem proporcjonalności (zob. w szczególności art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej).

84. W konsekwencji prospektywnego działania w odniesieniu do postępowań przed Sądem Najwyższym uchwała z 23 stycznia 2020 r. narusza także w sposób rażący postanowienie Sądu Najwyższego o udzieleniu zabezpieczenia w niniejszej sprawie (przede wszystkim w pkt III), co może prowadzić do uniemożliwienia w praktyce zarówno dokonanie przez Sąd Najwyższy testu niezależności, jak również rozstrzygnięcia z uwzględnieniem ustaleń dokonanych przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w niniejszej sprawie. Ponadto w razie odpowiedzi oczekiwanej pozostawać będzie ona w rażącej sprzeczności z ustaleniami Sądu Najwyższego w uchwale z 23 stycznia 2020 r. Może tym samym być ona także oceniana jako dążąca do narzucenia Trybunałowi określonego kierunku wykładni przepisów prawa polskiego, a tym samym postawienia zarówno Trybunału, jak i samego Sądu Najwyższego w niniejszej sprawie wobec określonej sytuacji prawnej, którą należy uznać za ukształtowaną z rażącym naruszeniem prawa. *Apices iuris non sunt iura.*

85. Uchwała z 23 stycznia 2020 r. ma służyć wykonaniu przez Sąd Najwyższy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 19 listopada 2019 r., podczas gdy Trybunał w powołanym wyroku nakazuje dokonania ustaleń w zakresie niezależności sądu w świetle przepisów krajowych (pkt 131) oraz biorąc

pod uwagę wszystkie należycie wykazane istotne okoliczności (pkt 153), w tym prawne wynikające z prawa wewnętrznego (krajowego). Ponadto nie wynika z niego nakaz stosowania pełnego zakresu tzw. testu niezależności do innych sądów, niż Sąd Najwyższy – Izba Dyscyplinarna. Kwestie zakresu dopuszczalnej oceny podjęte zostały natomiast jako wymagające dookreślenia w niniejszych pytaniach prawnych (prejudycjalnych).

86. Sąd Najwyższy stwierdza, iż uwzględniając te kryteria w całości uchwała z 23 stycznia 2020 wykracza poza dopuszczalne ramy oceny wynikające z treści wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 19 listopada 2019 r., a także narusza standardy konstytucyjne. Dotyczy to przede wszystkim uwarunkowań konstytucyjnych skuteczności nominacji sędziowskich, co *jest inter alia* jako element oceny objęte niniejszymi pytaniami prawnymi (prejudycjalnymi) i wymagało powstrzymania się przez Sąd Najwyższy od samodzielnej oceny do czasu otrzymania odpowiedzi Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Sąd Najwyższy w uchwale z 23 stycznia 2020 r. przesądził zatem kwestię prawną objętą treścią niniejszych pytań, ignorując fakt ich skierowania w niniejszym składzie do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. To jednak w ocenie Sądu w niniejszym składzie nie może uniemożliwić uzyskania odpowiedzi na niniejsze pytania prawne (prejudycjalne), a w konsekwencji także – przynajmniej w przypadku otrzymania odpowiedzi oczekiwanej - zastosowania testu niezależności w każdej sprawie, niezależnie od okresu, w jakim sędzia uczestniczący w składzie został powołany (nie tylko zatem od czasu ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw). Stanowisko zawarte w uchwale z 23 stycznia 2020 r. czynić może test niezależności, o którym mowa w wyroku Trybunału z 19 listopada 2019 r., w praktyce w wielu przypadkach z uwagi na swoisty „paraliż” składów niemożliwym do pełnego urzeczywistnienia, a ponadto z pewnością nierozstrzygniętymi w świetle standardu prawa Unii kwestii, które zostały w niniejszych pytaniach prawnych wskazane. W przypadku Sądu Najwyższego skład poddany ocenie mógłby bowiem wówczas być zazwyczaj oceniany przez inny skład w praktyce o tożsamy cechach (zarzucanych przez stronę wadach), o których mowa w niniejszych pytaniach prawnych, w tym co do przebiegu procedury nominacyjnej sędziów

uczestniczących w pierwszym z tych składów. W polskich realiach dotyczy to przede wszystkim zarzutu braku transparentności wyboru kandydatów, jawnych posiedzeń organu wyłaniającego kandydatów oraz wskazania jednoznacznych kryteriów wyboru, zaś w przypadku sędziów Sądu Najwyższego wybranych przez KRS przed 2018 r. w szczególności mechanizmu kooptacji, który wykluczał udział kandydatów nie objętych preselekcją przez Sąd Najwyższy przed przekazaniem kandydatury do oceny organowi konstytucyjnemu do tego powołanemu, jakim jest od 1989 r. Krajowa Rada Sądownictwa. Nie można też zapominać, iż – jak już wskazano - o ile od pewnego czasu wprowadzona została w ustawodawstwie polskim droga odwoławcza od uchwał Krajowej Rady Sądownictwa, to sądem rozpoznającym odwołania był Sąd Najwyższy, a zatem w przypadku kandydatów na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego ten, do którego zgłaszany był kandydat przed KRS po pozytywnym zaopiniowaniu przez ten sam Sąd. To czyniło rolę Krajowej Rady Sądownictwa w praktyce nieistotną, a samą Radę mimo jej konstytucyjnej pozycji i kompetencji swoistym organem pomocniczym Sądu Najwyższego, a nie organem konstytucyjnym o samodzielnych kompetencjach wprost wynikających z treści ustawy zasadniczej.

87. W szczególności powyższe ustalenia prowadzą do wniosku, iż treść i skutki uchwały pozostają w zakresie wpływu na niniejsze postępowanie w sprzeczności z wymaganiami wynikającymi z wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 19 czerwca 1990 r., *Factortame i in.*, C-213/89, EU:C:1990:257, z 9 marca 1978 r. w sprawie *Simmenthal*, ECLI:EU:C:1978:49, pkt 22, a także w praktyce prowadzą do uniemożliwienia dokonania przez Sąd Najwyższy skutecznego testu niezależności zgodnie z wymaganiami wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 19 listopada 2019 r.

88. Skutki prawne uchwały z 23 stycznia 2020 r. w odniesieniu do statusu sędziów Sądu Najwyższego pozostają w rażącej sprzeczności z fundamentalnymi zasadami Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

89. Dokonanie w odniesieniu do składów Sądu Najwyższego (innych niż te, w których uczestniczyli sędziowie wydający uchwałę) generalizującej wykładni art. 379 pkt 4 k.p.c. (a także odpowiedniego przepisu Kodeksu postępowania

karnego) jest w ocenie Sądu Najwyższego w niniejszej sprawie niedopuszczalne. Wskazanie oceny generalnej, *in abstracto*, dokonane w uchwale z 23 stycznia 2020 r. w zakresie wyłączenia składów Sądu Najwyższego wzmacnia argumentację zawartą w niniejszym uzasadnieniu pytań prawnych (prejudycjalnych) zmierzającą do uznania konieczności doprecyzowania przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej tzw. testu niezależności, bowiem podjęcie powyższej uchwały w ocenie Sądu Najwyższego prowadzi do rażącego naruszenia wyrażonej w art. 180 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej zasady nieusuwalności sędziów, a w konsekwencji także niezawisłości sędziego (art. 178 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, zgodnie z którym sędziowie w sprawowaniu swojego urzędu są niezawisli i podlegają tylko Konstytucji oraz ustawom; zob. też na temat nieusuwalności jako koniecznej części składowej niezależności rekomendację Rady Europy CM/Rec(2010)12 Komitetu Ministrów w sprawie sędziów: niezawisłość, efektywność i odpowiedzialność, pkt 49; także Rada Konsultacyjna Sędziów Europejskich (CCJE), *Opinion No 1 (2001) for the attention of the Committee of Ministers of the Council of Europe on Standards concerning the Independence of the Judiciary and the Irremovability of Judges (Recommendation No. R (94) 12 on the Independence, Efficiency and Role of Judges and the Relevance of its Standards and any other International Standards to current Problems in these Fields*, CCJE (2001) OP N°1, Strasbourg 2010, pkt 60). Sędzia nie może zostać przydzielony do innego sądu ani nie można zmienić jego obowiązków bez jego dobrowolnej zgody (zob. Europejska Karta Statusu Sędziów Rady Europy, Memorandum wyjaśniające, pkt 3.4). Zmiana obowiązków nie może w szczególności polegać na pozbawieniu sędziego możliwości wykonywania funkcji orzeczniczych. Obie zasady – nieusuwalności i niezawisłości – są ze sobą ściśle powiązane (wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 24 czerwca 2019 r., w sprawie C-619/18, Komisja Europejska przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej, ECLI:EU:C:2019:531, pkt 96). W ocenie Sądu Najwyższego przedwczesne zaprzestanie obowiązków orzeczniczych nie może być uzasadnione wyłącznie oceną tego, w jakim trybie doszło do nominacji sędziego według prawa Państwa Członkowskiego. Odsunięcie od orzekania z powołaniem na tę okoliczność bez konieczności wykazania w konkretnej sprawie jej wpływu na

postawę sędziego i istnienia uzasadnionej obawy stronniczości narusza zasadę proporcjonalności (zob. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 24 czerwca 2019 r., w sprawie C-619/18, Komisja Europejska przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej, pkt 75-76).

90. Sąd Najwyższy dokonując wykładni nakazującej każdorazowo dokonanie oceny *in abstracto*, doprowadził w istocie do wykreowania normy generalnej i abstrakcyjnej w odniesieniu do grupy sędziów Sądu Najwyższego oraz ich inwestytury. Stało się tak mimo braku kompetencji Sądu do stwierdzania nieważności powołania na urząd sędziego, a tym samym doprowadzenia do usunięcia sędziego Sądu Najwyższego z urzędu, i w ten sposób do pozbawienia go możliwości wykonywania władzy sądowniczej (inwestytury). Wykładnia dokonana w tym zakresie w uchwale z 23 stycznia 2020 r. doprowadziła do rozszerzenia zakresu treści art. 379 pkt 4 k.p.c., a w konsekwencji skutku równoważnego usunięciu grupy sędziów Sądu Najwyższego (w istocie ze skutkami analogicznymi do przeniesienia w stan spoczynku). Tym samym skład połączonych Izb Sądu Najwyższego dokonał obejścia konstytucyjnego zakazu usuwania sędziego z urzędu (*actum in fraudem constitutionis*), jednocześnie godząc w istotę niezawisłości sędziowskiej. Jako niewykonywający z uwagi na przyjętą powyżej wykładnię prawa sędziowskiego *votum* pozostaje sędzią permanentnie nieorzekającym, swoistym sędzią w zawodowym „uśpieniu” (zaś *iudex dormiens non diceretur habere iurisdictionem*), a zatem w gruncie rzeczy w stanie tożsamym z tym, jaki cechuje sędziego w stanie spoczynku. Sposób wyboru jako kandydata na stanowisko sędziego ma niezależnie od skuteczności późniejszego powołania uzasadniać jego trwałą niezdolność orzekania, jednak wyłącznie wówczas gdy został powołany na stanowisko sędziego w organie będącym według prawa krajowego sądem „najwyższej instancji”.

91. Wykładnia taka, dokonana w uchwale z 23 stycznia 2020 r., jest niedopuszczalna zarówno na gruncie gwarancyjnych norm konstytucyjnych, jak również procesowo nie była konieczna dla osiągnięcia zamierzonego skutku. Ewentualne bowiem podniesienie zarzutu braku niezależności w przypadku składów Sądu Najwyższego nie jest wykluczone ani jego ocena nie jest

ograniczona z uwagi na procesową możliwość wznawiania postępowań względnie składania wniosków i oświadczeń o wyłączeniu sędziów także przed tym Sądem (art. 379 pkt 4 k.p.c. oraz art. 401 k.p.c., co do wyłączenie sędziego art. 49 i następne k.p.c.). W ustawie z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 43, poz. 189) uchylono art. 402 k.p.c., zgodnie z którym od wyroków Sądu Najwyższego nie przysługiwała skarga o wznowienie z powodu nieważności postępowania. Tym samym obowiązujące przepisy procesowe w pełni umożliwiają realizację wskazań Trybunału także w drodze wznowienia postępowania przez inny skład Sądu Najwyższego w razie wątpliwości co do niezależności sądu kontroli *in concreto* nie tylko w przypadku składów sądów powszechnych i wojskowych, ale także Sądu Najwyższego. Stwierdzenie, że w składzie Sądu Najwyższego brał udział sędzia nie spełniający wymagań testu niezależności w konkretnych okolicznościach mogłoby bowiem, przynajmniej teoretycznie, prowadzić do uznania, że jest on wówczas osobą nieuprawnioną w rozumieniu art. 401 k.p.c. Na ten wystarczający dla zapewnienia wykonalności wyroku z 19 listopada 2019 r. kierunek interpretacyjny w każdym razie pozwalają standardy orzecznicze Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej bez konieczności naruszania konstytucyjnej zasady nieusuwalności sędziego. Tym samym uchwała Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2020 r. ingeruje także w sposób nadmierny, nieproporcjonalny w sferę gwarancji nieusuwalności, która ma chronić osoby, którym powierzono zadanie sądenia (zob. podobnie wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 25 lipca 2018 r., *Minister for Justice and Equality* (Nieprawidłowości w systemie sądownictwa), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, pkt 64 i przytoczone tam orzecznictwo).

92. Sąd Najwyższy nie jest umocowany do oceny hierarchicznej zgodności (konstytucyjności) aktu stanowienia prawa – ustawy albo ratyfikowanej umowy międzynarodowej. Kontrola tych aktów w polskim porządku konstytucyjnym została zastrzeżona zgodnie z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej, a także w świetle orzecznictwa, do TK jako sądu konstytucyjnego. Polska ustawa zasadnicza

przyjmuje bowiem model *constitutional review*, tj. skoncentrowanej kontroli konstytucyjności prawa. W razie niemożności wykładni w zgodzie z Konstytucją RP i usunięcia w ten sposób powstałych wątpliwości, sąd powinien zwrócić się do Trybunału Konstytucyjnego z pytaniem prawnym. Dotyczy to także tych przypadków, gdy niezgodność treści badanych norm zdaniem sądu jest „oczywista” (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 16 kwietnia 2004 r., sygn. I CK 271/03, OSNC 2005, nr 4, poz. 71; zob. także A. Mączyński, Bezpośrednie stosowanie Konstytucji przez sądy, Państwo i Prawo 2000, z. 5, s. 11). Orzecznictwo Sądu Najwyższego nie jest jednak jednolite. Konsekwentnie natomiast takie zapatrywanie jest prezentowane w orzecznictwie samego Trybunału Konstytucyjnego (postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z 22 marca 2000 r., sygn. P 12/98, OTK ZU Nr 2/2000, poz. 67; wyroki z: 4 października 2000 r., sygn. P 8/00, OTK nr 6/2000, poz. 189; 31 stycznia 2001 r., sygn. P 4/99, OTK ZU nr 1/2001, poz. 5).

93. Sąd Najwyższy obowiązany jest natomiast w każdej sprawie do dokonania oceny zgodności z Konstytucją RP aktu stosowania prawa. Ma obowiązek dokonać tego każdorazowo wówczas, gdy akt ten ma wpływać na czynności procesowe, w tym na rozstrzygnięcie tego Sądu. Aktem stosowania prawa tego rodzaju jest z pewnością uchwała połączonych Izb Sądu Najwyższego, z uwagi na fakt, iż wiąże ona inne składy tego Sądu.

94. Nakaz kontroli z urzędu zgodności hierarchicznej aktów stosowania prawa w niniejszej sprawie wynika z art. 8 ust. 1 i 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, zgodnie z którym jest ona najwyższym prawem Rzeczypospolitej, a jej przepisy stosuje się bezpośrednio, o ile sama Konstytucja nie stanowi inaczej. Ponadto Sąd Najwyższy jest związany Konstytucją Rzeczypospolitej oraz ustawami (art. 178 ust. 1 Konstytucji RP), co oznacza, iż związanie innymi aktami, w tym stosowania prawa, pozostaje uzależnione od ich zgodności z aktami normatywnymi wyższej rangi, jakimi są – odpowiednio – ustawa i Konstytucja RP. Jako że uchwała z 23 stycznia 2020 r. opiera się na ustaleniach i dotyczy skutków nie objętych wykładnią dokonaną przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, poza zakresem niniejszych ustaleń – poza wskazanym już naruszeniem standardów

orzeczniczych Trybunału Sprawiedliwości - pozostaje to, w jaki sposób narusza ona merytorycznie prawo Unii.

95. Nawet jednak przyjęcie teoretycznie założenia o dopuszczalności stosowania modelu rozproszonej kontroli konstytucyjności (jako wariantu modelu tzw. *judicial review*) prowadziłyby co najmniej do istotnych wątpliwości co do zgodności z art. 178 ust. 1 w związku z art. 179 oraz z 180 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej przepisu art. 379 pkt 4 k.p.c. w zakresie treści ustalonej wykładnią zawartą w uchwale Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2020 r. co do wskazanego w niej rozumienia bezwzględnej przesłanki postępowania w odniesieniu do każdorazowego udziału w składzie Sądu Najwyższego określonego sędziego z powodu okoliczności wyboru jego kandydatury przez Krajową Radę Sądownictwa. Kwestia ta jednak powinna stać się w aktualnym stanie prawnym przedmiotem rozpoznania przed Trybunałem Konstytucyjnym (zob. postępowanie przed TK w sprawie o sygn. P 17/19).

96. W konsekwencji nakazu oceny zgodności uchwały z 23 stycznia 2020 r. z prawem, w tym hierarchicznej zgodności z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej, stwierdzić należy, że uchwała ta:

1. w sposób rażąco narusza normy gwarancyjne art. 178 ust. 1, art. 179 oraz art. 180 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, w szczególności poprzez stworzenie wobec sędziów Sądu Najwyższego mechanizmu ustawowego służącego obejściu zasady nieusuwalności, a ponadto przez ocenę kompletnych treściowo kompetencji konstytucyjnych i ich skuteczności przez pryzmat norm mających niższą rangę,

2. w sposób rażąco narusza art. 189 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, zgodnie z którym Trybunał Konstytucyjny rozstrzyga spory kompetencyjne pomiędzy centralnymi konstytucyjnymi organami państwa oraz art. 86 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072 z późn. zm.), przez to, że uchwała z 23 stycznia 2020 r. została podjęta mimo zawieszenia postępowania z mocy prawa z uwagi na wszczęcie przed Trybunałem Konstytucyjnym sporu kompetencyjnego zainicjowanego przez Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, zawieszenie

zostało zignorowane przez Sąd Najwyższy podejmujący powyższą uchwałę; zgodnie z art. 86 ust. 1 wskazanej ustawy, wszczęcie postępowania przed Trybunałem powoduje zawieszenie postępowań przed organami, które prowadzą spór kompetencyjny, nie jest rolą Sądu jako strony sporu kompetencyjnego ocena jego zasadności i rzeczywistego charakteru, choćby – co było zarzucane w opisywanych okolicznościach - wniosek o rozstrzygnięcie sporu kompetencyjnego miał charakter pozorny, bowiem w każdym razie należy liczyć się z tym, że ewentualne (hipotetyczne) odmienne rozstrzygnięcie w razie ustalenia w ostatecznym orzeczeniu Trybunału Konstytucyjnego istnienia rzeczywistego sporu kompetencyjnego nie stwarzałoby zainteresowanym adresatom możliwości bezpośredniego odwrócenia skutków aktu wydanego *ultra vires*,

3. narusza art. 88 § 3 ustawy o Sądzie Najwyższym - poprzez niedopuszczenie do orzekania co do podjętego zagadnienia prawnego Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych (uchwała z 8 stycznia 2020 r., sygn. akt I NOZP 3/19) oraz Izby Dyscyplinarnej (uchwała z 10 kwietnia 2019 r., sygn. akt II DSI 54/18), a to z uwagi na konieczność ich udziału w związku z odstąpieniem od zasad prawnych obejmujących wykładnię prowadzącą do odmiennego wnioskowania niż przyjęte w uchwale z 23 stycznia 2020 r.,

4. narusza zasady kształtowania składu Sądu Najwyższego ustalone w ustawie o Sądzie Najwyższym; wiąże się to z faktem, że art. 40 § 1 pkt 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2020 r., poz. 30) nie znajduje zastosowania w postępowaniach toczących się na podstawie przepisów ustawy o Sądzie Najwyższym, a nie w trybie i na podstawie przepisów odpowiednich procedur – karnej lub cywilnej; rozpoznanie abstrakcyjnego zagadnienia prawnego, oderwanego od oceny statusu konkretnych osób, nie może być traktowane jako orzekanie we własnej sprawie; ponadto z uwagi na bezpodstawne przyjęcie „bezpośredniego” związku z osobami sędziów, podczas gdy związek ten jest co najwyżej pośredni z uwagi na abstrakcyjny charakter uchwały wykładniczej oraz fakt, iż w pośrednim stopniu dotyczy również sędziów, którzy brali udział w podjęciu powyższej uchwały, bowiem uchwała w praktyce uniemożliwia dokonanie prawidłowo testu niezależności według standardu zawartego w wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 19 listopada

2019 r. do sędziów uczestniczących w składzie, który tę uchwałę podjął, a także może prowadzić do powstania sprzeczności z oczekiwaną odpowiedzią Trybunału Sprawiedliwości w niniejszej sprawie;

5. narusza prawo Unii, nie można bowiem zapominać, że test niezależności ma w pewnym zakresie (tj. w oderwaniu od systemu sądownictwa dyscyplinarnego) charakter uniwersalny i dotyczy w ogólności konieczności wpływu oceny procesu nominacyjnego sędziego na rozpoznawaną sprawę; należy w tym kontekście przypomnieć, że w świetle orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości, gdy rozpatrując sprawę sąd krajowy uzna, że w ramach rozpatrywanej sprawy powstaje pytanie dotyczące wykładni lub ważności prawa Unii, ma on możliwość lub, w zależności od przypadku, obowiązek zwrócenia się do Trybunału o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, a rzeczony uprawnienie, względnie obowiązek nie mogą napotykać na przeszkodę w postaci krajowych norm wynikających z przepisów prawnych, czy też z orzecznictwa (wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (Wielka Izba) z 5 kwietnia 2016 r., w sprawie C-689/13, *Puligienica Facility Esco SpA (PFE)* przeciwko *Airgest SpA*, ECLI:EU:C:2016:199, pkt 34). Ponadto, w orzeczeniu tym wskazano, że artykuł 267 TFUE należy interpretować w ten sposób, że po uzyskaniu od Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej odpowiedzi na zadane przez sąd i dotyczące wykładni prawa Unii pytanie lub gdy orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej udziela już jasnej odpowiedzi na takie pytanie, izba sądu orzekającego w ostatniej instancji musi sama uczynić wszystko co niezbędne do tego, aby ta wykładnia prawa Unii została wprowadzona w życie (pkt 42). Należy też przypomnieć, że niezgodne z wymogami wynikającymi z samej natury prawa Unii byłyby bowiem wszelkie przepisy obowiązujące w krajowym porządku prawnym oraz wszelka praktyka legislacyjna, administracyjna lub sądowa, powodujące ograniczenie skuteczności tego prawa poprzez odmowę przyznania sądowi właściwemu w kwestii jego zastosowania uprawnienia do uczynienia, w momencie stosowania tego prawa, wszystkiego, co niezbędne do pominięcia przepisów prawa krajowego stojących ewentualnie na przeszkodzie pełnej skuteczności prawa Unii (zob. wyroki: *Simmenthal*, 106/77, EU:C:1978:49, pkt 22; a także A, C-112/13, EU:C:2014:2195, pkt 37 i przytoczone tam orzecznictwo) – w niniejszej sprawie zagadnienie

sprowadza się do ustalenia dopuszczalności skutecznego wyłączenia („uśpienia”) inwestytury sędziego, który uczestniczył w składzie Sądu Najwyższego, który wystąpił wcześniej z pytaniem prawnym (prejudycjalnym),

6. narusza prawo Unii poprzez niedopuszczalną ingerencję w zakres zabezpieczenia wydanego w niniejszej sprawie postanowieniem z 20 stycznia 2020 r. na podstawie prawa Unii i zgodnie ze standardem wynikającym z orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, a to z uwagi na hipotetyczną niemożność podjęcia przez Sąd Najwyższy dalszych czynności wskutek rozpoznania przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej względnie na skutek innych czynności podjętych przez jego organy, niezależnie od oceny wadliwości w pozostałych aspektach, mimo braku przepisów umożliwiających ustalenie wadliwości, zaskarżenia, a także rektyfikacji, poza możliwością ustalenia braku związania względnie ponownego rozpoznania wniosku w składzie z udziałem wszystkich Izb Sądu Najwyższego, uchwałą z 23 stycznia 2020 r. pozostaje co najmniej bezskuteczna wobec czynności Sądu Najwyższego w niniejszym postępowaniu, którą to bezskuteczność wywodzić należy wprost z prawa Unii, a którą Sąd w niniejszym postępowaniu obowiązany jest brać pod uwagę z urzędu; co więcej – uchwałą z 23 stycznia 2020 r. Sąd Najwyższy uznał niniejsze postanowienie za skuteczne (niepodlegające wzruszeniu), a zatem uchwała nie może stać na przeszkodzie ani realizacji zabezpieczenia, ani uzyskaniu odpowiedzi ze strony Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, ani jej uwzględnieniu w dalszym toku czynności,

7. narusza prawo Unii poprzez trwałe odsunięcie grupy sędziów Sądu Najwyższego od orzekania przy jednoczesnym zaniechaniu ustalenia koniecznego elementu odmowy dopuszczenia do orzekania, czy po powołaniu osoby te nie podlegają żadnej presji i nie otrzymują zaleceń podczas wykonywania swoich obowiązków (zob. wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 31 stycznia 2013 r., D. i A., C-175/11, EU:C:2013:45, pkt 99; wyrok z 19 listopada 2019 r., w połączonych sprawach c-585/18, C-624/18 i C-625..18, j.w., pkt 133; a także orzeczenia ETPC: z 28 czerwca 1984 r. w sprawie *Campbell i Fell* przeciwko Zjednoczonemu Królestwu, CE:ECHR:1984:0628JUD000781977, § 79; z 2 czerwca 2005 r. w sprawie *Zolotas* przeciwko Grecji,

CE:ECHR:2005:0602JUD003824002, §§ 24, 25; z 9 listopada 2006 r. w sprawie *Sacilor Lormines* przeciwko Francji, CE:ECHR:2006:1109JUD006541101, § 67; a także z dnia 18 października 2018 r. w sprawie *Thiam* przeciwko Francji, CE:ECHR:2018:1018JUD008001812, § 80 i przytoczone tam orzecznictwo), sama bowiem nominacja przez określony organ nie jest wystarczająca,

8. narusza zasadę *nemo iudex in causa sua*, o ile uznać, tak jak przyjęto w postanowieniu o wyłączeniu niektórych sędziów z 17 stycznia 2020 r., że abstrakcyjne zagadnienie prawne może być traktowane jako odnoszące się co najmniej pośrednio do statusu prawnego konkretnych osób, a to z uwagi na nieodroczenie (względnie zawieszenie) postępowania w sprawie wywołanej wnioskiem Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego z powodu skierowania do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej niniejszych pytań prawnych (prejudycjalnych), odpowiedź na które bezpośrednio wiąże się z treścią uchwały, a ponadto może bezpośrednio wpływać na ocenę prawidłowości jej podjęcia; wynika to z faktu, iż w składzie połączonych Izb Sądu Najwyższego w uczestniczyli sędziowie powołani przez Krajową Radę Sądownictwa w latach 2000-2018, tj. w niekonstytucyjnych składach, a ponadto sędziowie, którzy co najmniej pierwsze powołanie otrzymali od organu totalitarnego państwa komunistycznego (Rady Państwa PRL); uchwała zatem została podjęta przez sędziów, którzy są objęci niniejszymi pytaniami prejudycjalnymi.

97. Ponadto treść art. 379 pkt 4 k.p.c. jest przedmiotem pytania prawnego Sądu Najwyższego skierowanego do Trybunału Konstytucyjnego (sygn. P 17/19), w zakresie, w jakim nieważność postępowania mogłaby być stwierdzona właśnie z uwagi na sposób powołania (nominowania) sędziego uczestniczącego w składzie sądu. Tym samym konieczne było odroczenie względnie zawieszenie postępowania w sprawie wniosku Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego do czasu rozstrzygnięcia pytania prawnego przez Trybunał Konstytucyjny. Ewentualne bowiem orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego może podważyć zgodność z Konstytucją RP art. 379 pkt 4 k.p.c., także w zakresie objętym uchwałą z 23 stycznia 2020 r.

98. Należy nadmienić, iż w obrocie prawnym istnieją obecnie uchwały mające moc zasady prawnej prowadzące do odmiennych wniosków co do oceny inwestytury sędziów Sądu Najwyższego. Jakkolwiek zgodnie z ustawą o Sądzie Najwyższym uchwały o mocy zasady prawnej wiążą Sąd Najwyższy w innych składach, to jednak odrzucić należy wykładnię sprzeczną (odmienną w ocenie i skutkach) dokonaną później w składzie bez udziału Izb wydających wcześniejsze uchwały. Żaden skład Sądu Najwyższego, także w niniejszej sprawie, nie może być równocześnie związany dwoma odmiennymi kierunkami interpretacyjnymi wynikającymi z treści uchwał różnych składów Izb tego Sądu. Także przewidziany w art. 183 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej nadzór judykacyjny Sądu Najwyższego nad sądami powszechnymi i wojskowymi nie może być realizowany w drodze wydawania rażąco naruszających prawo, w tym normy konstytucyjne, uchwał, a także uchwał o sprzecznym kierunku wykładni prawa (w tym odmiennej oceny tożsamyh przesłanek rozumowania przyjętych dla wykładni różnych przepisów). Nie ma „lepszyc” i „gorszych” składów Sądu Najwyższego ani „lepszyc” i „gorszych”, ważniejszyh bądź mniej ważnyh uchwał. Istnieją natomiast przepisy regulujące tryb postępowania przez Sąd Najwyższy celem odstąpienia od podjętej wcześniej uchwały mającej moc zasady prawnej. W przypadku uchwał wzajemnie choćby pośrednio się wykluczających nakaz wydania uchwały z udziałem Izb, które wydały uchwały wcześniejsze, pozostaje aktualny także z uwagi na podjęte przez składy ustalenia prawne, które stanowiły przesłanki treści uchwały. W przeciwnym razie oznacza to stworzenie stanu niepewności prawnej w przypadku nierespektowania powyższej zasady, co zresztą nastąpiło wskutek wydania uchwały z 23 stycznia 2020 r. W obowiązującym porządku prawnym mechanizm odstąpienia od zasady prawnej jest jedynym, który może doprowadzić do pozbawienia wcześniej wydanej uchwały skutków prawnyh (zob. art. 88 ustawy o Sądzie Najwyższym). W opisywanyh okolicznościach w ramach postępowania wywołanego wnioskiem Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego nakaz rozpoznania przez połączone Izby nie został zastosowany.

99. Tym samym Sąd Najwyższy w niniejszej sprawie za miarodajne uznaje ustalenia prawne stanowiące przesłankę rozumowania w uchwale z 23 stycznia 2020 r., dokonane w uchwałach wydanyh przed tą z 23 stycznia 2020 r., bowiem

nie zostały one dotychczas zmienione w sposób i w trybie zgodnym z ustawą o Sądzie Najwyższym. Wykładnia art. 379 pkt 4 k.p.c. dokonana w uchwale z 23 stycznia 2020 r. podważa zaś treść zasady prawnej Sądu Najwyższego – Izby Kontroli Nadzwyczajnej z 8 stycznia 2020 r., sygn. akt I NOZP 3/19. Jakkolwiek sama treść uchwały nie odnosi się wprost do treści przepisów, o których mowa w uchwale z 23 stycznia 2020 r., to jednak jest logiczną konsekwencją wnioskowania odmiennego od przyjętego w treści tej ostatniej uchwały, co znalazło wyraz w uzasadnieniu pierwszej z nich. Jak bowiem wskazano w motywach, „sąd, w skład którego wchodzi taki sędzia, z powodu niepodważalności aktu powołania oraz niepodważalności wynikającego z niego stosunku ustrojowego, nie może być uznany za nieprawidłowo obsadzony w rozumieniu art. 379 pkt 4 i art. 401 pkt 1 k.p.c., art. 439 § 1 pkt 1 i 2 Kodeksu postępowania karnego (...) oraz art. 183 § 1 pkt 4 i art. 271 pkt 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. - Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (...)”. Podobne wnioski wynikają ze wskazanej powyżej uchwały Sądu Najwyższego – Izby Dyscyplinarnej, ta jednak pozostaje wprost w opozycji do uchwały z 23 stycznia 2020 r. Wskazano w niej bowiem, że „udział w składzie sądu osoby, która została powołana przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego w następstwie procedury zainicjowanej obwieszczeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej wydanym bez kontrasygnaty Prezesa Rady Ministrów oraz na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, ukształtowanej w zakresie udziału w niej sędziów w wyniku wyboru przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej piętnastu sędziów, w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 3 ze zm.), nie narusza wynikającego z art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284) prawa do rozpoznania sprawy przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą, wskutek czego osoba taka nie jest osobą nieuprawnioną do orzekania w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 1 k.p.k., a skład orzekający sądu, w którym zasiada taka osoba, nie jest sądem nienależycie obsadzonym w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.”.

100. Jedynie na marginesie wypada zauważyć, że rozbieżność ustaleń dokonanych przez składy Sądu Najwyższego wobec niepodważenia wykładni dokonanej w uchwale Sądu Najwyższego - Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych z 8 stycznia 2020 r., sygn. akt I NOZP 3/19, nawet pomijając te wynikające z uchwały Sądu Najwyższego – Izby Dyscyplinarnej – gdyby hipotetycznie uznać skuteczność uchwały z 23 stycznia 2020 r., prowadzą do wniosku, iż niniejsze pytania prawne (prejudycjalne) wymagają odpowiedzi przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, bowiem nie jest możliwe w tym zakresie zastosowanie przez sądy polskie zasady *acte éclairé* (zob. w szczególności wyrok Trybunału Sprawiedliwości z 29 lutego 1984 r., 77/83, *Srl-CILFIT* i inni oraz *Lanificio di Gavardo SpA przeciwko Ministero della sanita*, ECLI:EU:C:1984:91).

101. Uchwała połączonych Izb Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2020 r. pozostaje również w sprzeczności z dotychczasowymi ustaleniami Naczelnego Sądu Administracyjnego, w szczególności z przywołanym wcześniej postanowieniem z 26 listopada 2019 r. sygn. akt I OZ 550/19, w którym nie dokonano testu niezależności według abstrakcyjnego wzorca. Odmienne podejście obu Sądów oznacza powstanie stanu ryzyka odmiennego traktowania sędziów powołanych według tożsamyh albo co najmniej zbliżonych reguł, co potwierdza stanowisku Sądu Najwyższego w niniejszym składzie o rażącej sprzeczności wykładni zawartej w uchwale z 23 stycznia 2020 r. z Konstytucją RP, a ponadto uprawdopodobnia zasadność wystąpienia z niniejszymi pytaniami prawnymi (prejudycjalnymi).

102. Odmienne stanowisko od zawartego w uchwale Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2020 r. zajął Naczelny Sąd Administracyjny w postanowieniu o odmowie wyłączenia sędziego wybranego jako kandydat na ten urząd przez obecną Krajową Radę Sądownictwa z 27 stycznia 2020 r., sygn. akt I OSK 1917/18. Orzeczenie to zostało wydane już po podjęciu uchwały Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2020 r. W uzasadnieniu NSA wskazał *inter alia*, że wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 19 listopada 2019 r. dotyczył Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego, a w związku z tym z wyroku tego „nie wynika

(...) możliwość automatycznego zakwestionowania każdej nominacji na urząd sędziego lub asesora do innego sądu niż Izba Dyscyplinarna”. Ponadto NSA podkreślił, że „w sytuacji, gdy Prezydent nie znalazł podstaw do odmowy powołania na stanowisko sędziego, to Naczelny Sąd Administracyjny w postępowaniu o wyłączenie sędziego nie może dokonywać oceny prawidłowości powołania tego sędziego”.

103. W świetle powyższych ustaleń nie budzi wątpliwości, iż uchwała z 23 stycznia 2020 r. narusza konstytucyjną zasadę legalizmu (działania na podstawie i w granicach prawa, art. 7 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej), a także wywodzoną z Konstytucji RP zasadę domniemania konstytucyjności prawa, bowiem co najmniej pośrednio podważa hierarchiczną zgodność z Konstytucją RP ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 3). Domniemanie konstytucyjności przepisów tej ustawy w zakresie sposobu wyboru sędziów członków Krajowej Rady Sądownictwa zostało wzmocnione i potwierdzone wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z 25 marca 2019 r. sygn. K 12/18 (publ. OTK ZU poz. 17/A/2019, Dz. U. z 2019 r., poz. 609). Skuteczne wzruszenie domniemania konstytucyjności ustawy i w konsekwencji odmowa jej stosowania oraz wywodzenia z jej norm skutków prawnych może nastąpić wyłącznie na mocy ostatecznego negatoryjnego wyroku (o niezgodności ustawy z Konstytucją RP) wydanego przez Trybunał Konstytucyjny. Do tego czasu wszystkie organy władzy publicznej związane są nakazami i wynikającymi z treści norm objętych domniemaniem konstytucyjności skutkami w sferze stosowania prawa. Nie mogą w szczególności podważać przyznanych na mocy tych norm, a tym bardziej wprost w treści Konstytucji Rzeczypospolitej, kompetencji innych organów władzy publicznej i skutków prawnych wynikających z ich wykonywania. Tymczasem w świetle uchwały z 23 stycznia 2020 r. należałoby bez jakiegokolwiek podstawy prawnej przyjąć zasadę odwrotną – domniemania niekonstytucyjności ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw, tj. jej niezgodności w zakresie kompetencji Rady do dokonywania wyboru i wskazywania Prezydentowi RP kandydatów na urząd

sędziego Sądu Najwyższego z konstytucyjną gwarancją prawa do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP).

104. W świetle powyższych ustaleń uchwałą z 23 stycznia 2020 r. należy ocenić jako kolejny akt „schizmy prawnej”, o której mowa w opinii Komisji Weneckiej Rady Europy (Opinion No. 977/2019, CDL-PI(2020)002 *Urgent Joint Opinion on the amendments to the Law on organisation on the Common Courts, the Law on the Supreme Court and other Laws*, pkt 17, 60). W tym kontekście trzeba też zauważyć, że formułowanie hipotetycznych zarzutów bezprawności pod adresem innych organów władzy publicznej nie może usprawiedliwiać własnych działań wykraczających swoim celem i treścią poza ustalony normami konstytucyjnymi i ustawowymi ramy kompetencyjne (zgodnie z zasadą *iniuria non excusat iniuriam*). Za takie uznać należy akty stosowania prawa pomijające nakazy i ograniczenia wynikające z norm konstytucyjnych i ustawowych bez skutecznego wzruszenia domniemania konstytucyjności i zasady legalizmu, tym bardziej, że podważanie statusu sędziego w ogólności, tj. jego inwestytury, nie znajdują potwierdzenia w treści wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 19 listopada 2019 r. Nie jest uprawnione powoływanie się na to ostatnie orzeczenie jako rzekomo przyznające w ramach kompetencji oceny niezależności ustalanie skuteczności nominacji sędziowskich – zarówno generalnie, jak i wobec poszczególnych sędziów. Kwestie te są bowiem wyczerpująco i samodzielnie normowane w ramach norm konstytucyjnych. Normy kompetencyjnej żadnego organu władzy publicznej, w tym sądu, nie należy domniemywać ani dokonywać jej rozszerzającej wykładni, a zatem przypisywać kompetencji poza wyraźnie ustalone ramy w braku wyraźnej podstawy normatywnej. Normy kompetencyjnej nie można także wykorzystywać do osiągnięcia celu wprost sprzecznego z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej.

105. Wobec powyższego Sąd Najwyższy stwierdza, iż przede wszystkim z powodu rażącego naruszenia norm konstytucyjnych (art. 178 ust. 1, art. 179, art. 180 ust. 1, art. 183 ust. 1 oraz art. 189), naruszenia wskazanych powyżej przepisów ustawy o Sądzie Najwyższym, w tym z uwagi na niewłaściwy skład Sądu Najwyższego, a nadto z powodu niebezpieczeństwa ubezskutecznienia

postanowienia o udzieleniu w niniejszym postępowaniu zabezpieczenia z 20 stycznia 2020 r. oraz wskutek podjęcia aktu stosowania prawa *ultra vires*, powyższa uchwała z 23 stycznia 2020 r. nie może skutkować związaniem Sądu Najwyższego w niniejszym składzie. Jej zastosowanie uniemożliwiłoby bowiem skuteczną ocenę prawną statusu objętych treścią niniejszych pytań prawnych (prejudycjalnych) sędziów zgodnie z testem niezależności. Odnosi się to w szczególności do sędziów powołanych po raz pierwszy na urząd przez organ komunistycznego państwa totalitarnego, w tym tych, uczestniczących w składzie, który podjął uchwałę z 23 stycznia 2020 r.

106. Żaden akt stosowania prawa, w tym uchwała jakiegokolwiek składu Sądu Najwyższego o mocy zasady prawnej, nie może wywoływać skutków w sferze działalności orzeczniczej innego sądu, jeżeli narusza fundamentalne zasady konstytucyjne lub zobowiązania międzynarodowe wiążące władze publiczne, w tym władzę sądowniczą (art. 9 oraz art. 90 i 91 Konstytucji RP). Każdy sąd, w szczególności zaś Sąd Najwyższy, stwierdzając tę okoliczność, obowiązany jest odmówić zastosowania uchwały o treści rażąco sprzecznej z ustawą zasadniczą. Tego od sędziego wymaga rota ślubowania, zgodnie z którą ma on stać na straży prawa i praworządności służąc wiernie Rzeczypospolitej Polskiej oraz wypełniając sumiennie obowiązki sędziego (art. 34 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym).

107. Miarą niezawisłości sędziowskiej jest odwaga w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości bez względu na jakiegokolwiek naciski zewnętrzne czy też próby paraliżowania sprawowania wymiaru sprawiedliwości, choćby były one realizowane ze strony innych organów władzy sądowniczej. Oznacza to nakaz odmowy podporządkowania się przez sąd rozstrzygnięciom rażąco sprzecznym z fundamentalnymi zasadami porządku prawnego. Nakazem podstawowym dla każdego sędziego jest obrona niezależności sądów bez względu na źródła zagrożenia, czego nie osiąga się poprzez podważanie statusu czy inwestytury innych sędziów.

108. Sąd Najwyższy w udzielonym w niniejszej sprawie zabezpieczeniu z 20 stycznia 2020 r. zastrzegł podjęcie dalszych koniecznych czynności, *imprimis* służących ochronie niezawisłości sędziowskiej.

1. Treść przepisów Unii mających zastosowanie w sprawie

1. Traktat o Unii Europejskiej

Artykuł 2

Unia opiera się na wartościach poszanowania godności osoby ludzkiej, wolności, demokracji, równości, państwa prawnego, jak również poszanowania praw człowieka, w tym praw osób należących do mniejszości. Wartości te są wspólne Państwu Członkowskim w społeczeństwie opartym na pluralizmie, niedyskryminacji, tolerancji, sprawiedliwości, solidarności oraz na równości kobiet i mężczyzn.

Artykuł 4

3. Zgodnie z zasadą lojalnej współpracy Unia i Państwa Członkowskie wzajemnie się szanują i udzielają sobie wzajemnego wsparcia w wykonywaniu zadań wynikających z Traktatów.

Państwa Członkowskie podejmują wszelkie środki ogólne lub szczególne właściwe dla zapewnienia wykonania zobowiązań wynikających z Traktatów lub aktów instytucji Unii.

Państwa Członkowskie ułatwiają wypełnianie przez Unię jej zadań i powstrzymują się od podejmowania wszelkich środków, które mogłyby zagrażać urzeczywistnieniu celów Unii.

Artykuł 6 (dawny artykuł 6 TUE)

1. Unia uznaje prawa, wolności i zasady określone w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej z 7 grudnia 2000 roku, w brzmieniu dostosowanym 12 grudnia 2007 roku w Strasburgu, która ma taką samą moc prawną jak Traktaty.

Postanowienia Karty w żaden sposób nie rozszerzają kompetencji Unii określonych w Traktatach.

Prawa, wolności i zasady zawarte w Karcie są interpretowane zgodnie z postanowieniami ogólnymi określonymi w tytule VII Karty regulującymi jej interpretację i stosowanie oraz z należyтым uwzględnieniem wyjaśnień, o których mowa w Karcie, które określają źródła tych postanowień.

3. Prawa podstawowe, zagwarantowane w europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz wynikające z tradycji konstytucyjnych wspólnych Państwom Członkowskim, stanowią część prawa Unii jako zasady ogólne prawa.

Artykuł 19

1. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej obejmuje Trybunał Sprawiedliwości, Sąd i sądy wyspecjalizowane. Zapewnia on poszanowanie prawa w wykładni i stosowaniu Traktatów.

Państwa Członkowskie ustanawiają środki niezbędne do zapewnienia skutecznej ochrony prawnej w dziedzinach objętych prawem Unii.

2. Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej

Artykuł 267

Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej jest właściwy do orzekania w trybie prejudycjalnym: a) o wykładni Traktatów; b) o ważności i wykładni aktów przyjętych przez instytucje, organy lub jednostki organizacyjne Unii;

W przypadku gdy pytanie z tym związane jest podniesione przed sądem jednego z Państw Członkowskich, sąd ten może, jeśli uzna, że decyzja w tej kwestii jest niezbędna do wydania wyroku, zwrócić się do Trybunału z wnioskiem o rozpatrzenie tego pytania.

W przypadku gdy takie pytanie jest podniesione w sprawie zawisłej przed sądem krajowym, którego orzeczenia nie podlegają zaskarżeniu według prawa wewnętrznego, sąd ten jest zobowiązany wnieść sprawę do Trybunału.

3. Karta Praw Podstawowych

Artykuł 38

Ochrona konsumentów

Zapewnia się wysoki poziom ochrony konsumentów w politykach Unii.

Artykuł 47

Prawo do skutecznego środka prawnego i dostępu do bezstronnego sądu

Każdy, kogo prawa i wolności zagwarantowane przez prawo Unii zostały naruszone, ma prawo do skutecznego środka prawnego przed sądem, zgodnie z warunkami przewidzianymi w niniejszym artykule.

Każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony uprzednio na mocy ustawy. Każdy ma możliwość uzyskania porady prawnej, skorzystania z pomocy obrońcy i przedstawiciela.

4. Dyrektywa 93/13/EWG

Art. 7

1. Zarówno w interesie konsumentów, jak i konkurentów Państwa Członkowskie zapewnią stosowne i skuteczne środki mające na celu zapobieganie stałemu stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach zawieranych przez sprzedawców i dostawców z konsumentami.

2. Środki określone w ust. 1 obejmują postanowienia, według których osoby i organizacje mające uzasadniony interes na mocy prawa krajowego, związany z ochroną konsumentów, będą mogły wszcząć postępowanie zgodnie z właściwym prawem krajowym przed sądami lub przed organami administracyjnymi mającymi odpowiednie kwalifikacje do decydowania, czy warunki umowy sporządzone do celów ogólnego wykorzystania są nieuczciwe; co umożliwi powyższym osobom i organizacjom podjęcie stosownych i skutecznych środków w celu zapobieżenia stałemu stosowaniu takich warunków.

5. Treść przepisów krajowych mogących mieć zastosowanie w sprawie

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej

Art. 175. 1. Wymiar sprawiedliwości w Rzeczypospolitej Polskiej sprawują Sąd Najwyższy, sądy powszechne, sądy administracyjne oraz sądy wojskowe.

Art. 176. 1. Postępowanie sądowe jest co najmniej dwuinstancyjne.

2. Ustrój i właściwość sądów oraz postępowanie przed sądami określają ustawy.

Art. 179. Sędziowie są powoływani przez Prezydenta Rzeczypospolitej, na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, na czas nieoznaczony.

Art. 180. 1. Sędziowie są nieusuwalni.

Art. 187. 1. Krajowa Rada Sądownictwa składa się z:

1) Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, Ministra Sprawiedliwości, Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego i osoby powołanej przez Prezydenta Rzeczypospolitej,

2) piętnastu członków wybranych spośród sędziów Sądu Najwyższego, sądów powszechnych, sądów administracyjnych i sądów wojskowych,

3) czterech członków wybranych przez Sejm spośród posłów oraz dwóch członków wybranych przez Senat spośród senatorów. (...)

3. Kadencja wybranych członków Krajowej Rady Sądownictwa trwa cztery lata.

4. Ustrój, zakres działania i tryb pracy Krajowej Rady Sądownictwa oraz sposób wyboru jej członków określa ustawa.

Art. 190. 1. Orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne. (...)

2). Ustawa z dnia 6 lutego 1928 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 1964 r., Nr 6, poz. 40 z późn. zm. - w brzmieniu obowiązującym do 1 września 1985 r.)

Art. 2. Wymiar sprawiedliwości w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej ma za zadanie ochronę: a) ustroju demokracji ludowej i jej rozwoju w kierunku socjalizmu; (...)

Art. 53. Sędziów sądów powszechnych powołuje Rada Państwa na wniosek Ministra Sprawiedliwości.

Art. 59 § 1. Rada Państwa na wniosek Ministra Sprawiedliwości odwołuje sędziego, jeżeli nie daje on rękami należytego wykonywania obowiązków sędziego.

3). Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. z 2019 r., poz. 1145 z późn. zm.)

Art. 385¹ § 1. Postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nieuzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

4). Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r., poz. 1460 z późn. zm.):

Art. 367 § 1. Od wyroku sądu pierwszej instancji przysługuje apelacja do sądu drugiej instancji.

§ 2. Apelację od wyroku sądu rejonowego rozpoznaje sąd okręgowy, a od wyroku sądu okręgowego jako pierwszej instancji - sąd apelacyjny.

§ 3. Sąd rozpoznaje sprawę w składzie trzech sędziów. Na posiedzeniu niejawnym sąd orzeka w składzie jednego sędziego, z wyjątkiem wydania wyroku.

Art. 379. Nieważność postępowania zachodzi: (...) 4) jeżeli skład sądu orzekającego był sprzeczny z przepisami prawa albo jeżeli w rozpoznaniu sprawy brał udział sędzia wyłączony z mocy ustawy;

Art. 398³ § 1. Skargę kasacyjną strona może oprzeć na następujących podstawach: (...) 2) naruszeniu przepisów postępowania, jeżeli uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy.

Art. 398⁹ § 1. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli: (...) 3) zachodzi nieważność postępowania (...).

Art. 398¹³ § 1. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod rozwagę nieważność postępowania.

Art. 398¹⁵ § 1. Sąd Najwyższy w razie uwzględnienia skargi kasacyjnej uchyla zaskarżone orzeczenie w całości lub w części i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania sądowi, który wydał orzeczenie, lub innemu sądowi równorzędnemu; (...)

§ 2. W razie przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, sąd rozpoznaje ją w innym składzie.

Art. 401. Można żądać wznowienia postępowania z powodu nieważności: 1) jeżeli w składzie sądu uczestniczyła osoba nieuprawniona albo jeżeli orzekał sędzia wyłączony z mocy ustawy, a strona przed uprawomocnieniem się wyroku nie mogła domagać się wyłączenia; (...).

Art. 407 § 1. Skargę o wznowienie wnosi się w terminie trzymiesięcznym; termin ten liczy się od dnia, w którym strona dowiedziała się o podstawie wznowienia, a gdy podstawą jest pozbawienie możliwości działania lub brak należytej reprezentacji - od dnia, w którym o wyroku dowiedziała się strona, jej organ lub jej przedstawiciel ustawowy.

Art. 408. Po upływie lat dziesięciu od dnia uprawomocnienia się wyroku nie można żądać wznowienia, z wyjątkiem przypadku, gdy strona była pozbawiona możliwości działania lub nie była należycie reprezentowana.

5). Ustawa z dnia 20 czerwca 1985 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. Nr 31, poz. 137 z późn. zm. - w brzmieniu obowiązującym do 29 grudnia 1989 r.)

Art. 6 § 2. Sędziów powołuje i odwołuje Rada Państwa na wniosek Ministra Sprawiedliwości.

Art. 59. § 1. Obejmując stanowisko sędziego składa wobec Ministra Sprawiedliwości ślubowanie według następującej roty:

"Ślubuję uroczyście na powierzonym mi stanowisku sędziego przyczyniać się w moim zakresie działania ze wszystkich sił do ugruntowania wolności, niepodległości i wszechstronnego rozwoju Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, której wierności zawsze dochowam; stać na straży Jej politycznego, społecznego i gospodarczego ustroju, ochraniać zdobycze ludu pracującego, własność społeczną oraz prawa i prawem chronione interesy obywateli; strzec praworządności ludowej i umacniać świadomość prawną obywateli; obowiązki mojego urzędu wypełniać sumiennie, sprawiedliwość wymierzać bezstronnie według mego sumienia i zgodnie z przepisami prawa, dochować tajemnicy państwowej i służbowej, a w postępowaniu kierować się zasadami godności, uczciwości i sprawiedliwości społecznej". (...)

§ 3. Sędzia, przechodząc na inne stanowisko sędziowskie, nie składa ponownie ślubowania; nie dotyczy to powołania na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego.

Art. 61 § 1. Rada Państwa, na wniosek Ministra Sprawiedliwości, odwołuje sędziego, jeżeli nie daje on rękojmi należytego wykonywania obowiązków sędziego.

Przed złożeniem wniosku Minister Sprawiedliwości wysłuchuje wyjaśnień sędziego, chyba że nie jest to możliwe. (...)

§ 3. Sędzia traci prawo do orzekania z chwilą zawiadomienia go o uchwale o odwołaniu.

6). Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa (Dz. U. z 2019 r., poz. 84 z późn. zm.)

Art. 9a. 1. Sejm wybiera spośród sędziów Sądu Najwyższego, sądów powszechnych, sądów administracyjnych i sądów wojskowych piętnastu członków Rady na wspólną czteroletnią kadencję.

Art. 21. 1. Do ważności uchwał Rady potrzebna jest obecność co najmniej połowy jej składu.

2. Istotne dla sprawy orzecznictwo sądów polskich

1. Wyrok Sądu Najwyższego - Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z 5 grudnia 2019 r., sygn. akt III PO 7/18

„1. oddała wniosek prezesa Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego z dnia 10 października 2018 r. o przekazanie sprawy według właściwości do Izby Dyscyplinarnej,

2. uchyła uchwałę Krajowej Rady Sądownictwa z dnia 27 lipca 2018 r. w przedmiocie dalszego zajmowania stanowiska sędziego Naczelnego Sądu Administracyjnego przez A. K.”,

2. Uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 8 stycznia 2020 r., sygn. akt I NOPZ 3/19

"I. Sąd Najwyższy rozpoznając odwołanie od uchwały Krajowej Rady Sądownictwa w przedmiocie przedstawienia Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej kandydata do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego, bada - w granicach podstaw odwołania - czy Krajowa Rada Sądownictwa jest organem niezależnym w świetle kryteriów określonych w wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 19 listopada 2019 r. w połączonych sprawach C-585/18, C-624/18 i C-625/18, A.K. i in. przeciwko Sądowi Najwyższemu, pkt 139-144.

II. Sąd Najwyższy uchyla, w granicach zaskarżenia, uchwałę Krajowej Rady Sądownictwa w przedmiocie przedstawienia Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej kandydata do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego, jeżeli odwołujący się wykaże, że brak niezależności Krajowej Rady Sądownictwa miał wpływ na treść tej uchwały lub jeżeli - uwzględniając konstytucyjny zakaz badania skuteczności aktu ustrojowego powołania sędziego oraz wynikającego z niego stosunku ustrojowego - odwołujący się wykaże okoliczność określoną w pkt 125, lub łącznie okoliczności wymienione w pkt 147-151 wyroku, o którym mowa w pkt I, wskazujące, że sąd, w składzie którego taki sędzia będzie zasiadał nie będzie niezależny i bezstronny." i nadał jej moc zasady prawnej.

3. Uzasadnienie wydania orzeczenia w trybie przyspieszonym (art. 105 Regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości (Dz.Urz. UE nr L 265 z 29.9.2012, s. 1))

Na podstawie art. 105 Regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości Sąd Najwyższy wnosi o zastosowanie trybu przyspieszonego. Jak najszybsze rozpoznanie pytań prejudycjalnych w niniejszej sprawie ma nie tylko znaczenie dla ustalenia statusu sądu i sędziego, a w konsekwencji oceny

prawidłowości wydania orzeczenia w postępowaniu apelacyjnym w rozpoznawanej sprawie przed Sądem Najwyższym, ale także uzasadnione jest koniecznością ustalenia dopuszczalności podważania w świetle prawa Unii konstytucyjnego statusu wielu sędziów polskich z uwagi na zakres zastosowania standardów wynikających z prawa europejskiego, a tym samym ustalenia charakteru i skutków orzeczeń wydawanych z ich udziałem. Zastosowanie trybu przyspieszonego jest również uzasadnione zapowiedziami podważania konstytucyjnego statusu sędziów z powołaniem standardu europejskiego, a także skierowaniem przez Sąd Najwyższy w dniu 21 listopada 2019 r. do Trybunału Konstytucyjnego pytania prawnego, które dotyczy oceny zgodności z Konstytucją RP przepisów Kodeksu postępowania cywilnego w zakresie, w jakim standard ukształtowany prawomocnym wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości z 19 listopada 2019 r. może prowadzić w szczególności do naruszenia konstytucyjnej zasady niezawisłości sędziowskiej, a także wywodzonej z niej zasady nieusuwalności, zaś w konsekwencji naruszenia konstytucyjnego prawa do sądu na skutek wykładni dokonanej przez Trybunał Sprawiedliwości *ultra vires*, tj. w zakresie oceny skuteczności nominacji sędziowskich, która to kwestia – przede wszystkim w świetle utrwalonego orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego - objęta jest wyłącznym zakresem zastosowania Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Orzeczenie Trybunału Sprawiedliwości w niniejszej sprawie może tym samym uzupełnić wykładnię prawa Unii w sposób umożliwiający uniknięcie sprzeczności prawa Unii w zakresie ustalonym wykładnią zawartą w wyroku Trybunału Sprawiedliwości i orzeczeń sądów polskich wydanych na jego podstawie z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej.